

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia 2 marca 2026 r.

Poz. 963

UCHWAŁA NR XX/191/2026 RADY GMINY CZUDEC

z dnia 27 stycznia 2026 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) oraz art. 87 ust. 1, 3, 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1292) uchwała się co następuje:

- § 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy Czudec.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodnicząca Rady Gminy

Celina Bałchan

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY CZUDEC NA LATA 2025 – 2028

Czudec, sierpień 2025

Spis treści

1. Wstęp.....	4
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028.....	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	8
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
4.2 Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	10
4.2.1 Gminny program opieki nad zabytkami, a wojewódzkie akty prawne	10
4.2.2 Gminny program opieki nad zabytkami, a powiatowe akty prawne	12
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	14
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	14
5.2 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	16
5.2.1 Zarys historii obszaru gminy	16
5.2.2 Krajobraz kulturowy	22
5.2.3 Zabytki nieruchome.....	26
5.2.4 Zabytki ruchome	39
5.2.5 Zabytki archeologiczne	46
5.2.6 Dziedzictwo niematerialne	47
5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	48
5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	48
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Czudec – analiza SWOT.....	49
7. Założenia programowe – priorytety, kierunki działań i zadania do realizacji programu opieki nad zabytkami	51
8. Instrumenty realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec.....	53
9. Zasady oceny i monitoringu realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028	54
10. Źródła finansowania przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....	55
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....	56
12. Bibliografia.....	58
Załącznik nr 1 WYKAZ ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO	60

Załącznik nr 2 WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO	61
Załącznik nr 3 EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY, BUDOWNICTWA I ARCHEOLOGII GMINY CZUDEC.....	65
Załącznik nr 4 WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE GMINY CZUDEC	76
Załącznik nr 5 WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH W PODZIALE CHRONOLOGICZNYM W GMINIE CZUDEC	80

1. Wstęp

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028 stanowi kontynuację dotychczasowej polityki w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz zarządzania lokalnym dziedzictwem kulturowym.

Rolę zabytków ujmuje się z reguły w kategoriach historycznych oraz estetycznych. Są one cennie jako wytwory i świadectwa historii pozostałej po przodkach. Podnoszą prestiż i urodę otoczenia. Decydują o pięknie miast i wiejskich krajobrazów. Zabytki są też cennym elementem kultury przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia człowieka. Zachowanie, ochrona i konserwacja zabytków to ważna sfera działań, która wyróżnia obszar gminy, przesądza o jej atrakcyjności kulturalnej, turystycznej, a także przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. To dokument o charakterze pomocniczym i uzupełniającym istniejące akty gminnego planowania przestrzennego. Nie ma on jednak statusu aktu prawa miejscowego, nie może stanowić samodzielnej podstawy rozstrzygnięć władczych względem jednostek spoza aparatu administracji publicznej.

Podstawowym celem opracowania programu opieki nad zabytkami jest określenie zasadniczych kierunków działań oraz kluczowych zadań, jakie winny być realizowane dla poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Czudec, dla zachowania śladów przeszłości. Program ma określić pewien stan idealny, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami – wskazywać zadania konieczne do wykonania, ale też sugerować sposoby ich realizacji. Ma służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących wspierania, inicjowania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniać i promować dziedzictwo kulturowe.

Program opieki nad zabytkami wymaga cyklicznej aktualizacji z uwagi na zmieniające się przepisy prawa oraz uwarunkowania gospodarcze i kulturowe, a także zmieniający się stan zasobów dziedzictwa kulturowego.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028

Podstawę prawną dla opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Czudec stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.). Określa ona, w art. 87, iż Wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Program ten ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ponadto ustawa określa, że gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje Rada Gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a następnie jest on ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego. Wójt co 2 lata sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Prawne uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce zostały określone m. in w art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483), który mówi, iż „Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Następnie w art. 6 ust. 1 ustawodawca stwierdził, że „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”. Natomiast art. 86 określa, że „każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Głównym aktem regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024, poz. 1292 ze zm.). W art. 3 ustawodawca określił, iż przez **zabytek** rozumiana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Natomiast art. 4 ww. ustawy wskazuje obowiązki organów administracji publicznej mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. **Ochrona zabytków** polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek na wartości zabytków, udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozów i zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela i posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytków, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku, oraz

jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystanie z zabytków w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości oraz popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku i o jego znaczeniu dla historii i kultury.

Kolejna ustawa, o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.), w art. 9 ust. 7 pkt 9 określa, że do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w szczególności m.in. w sprawach kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ponadto kwestie dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami regulują następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.);
2. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku prawo budowlane (Dz. U. z 2025 r., poz. 418 ze zm.);
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r., poz. 647 ze zm.);
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.);
5. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.);
6. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 r., poz. 87);
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2024 r., poz. 1491).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego gminy

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028 jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Odwołuje się on do dokumentów na poziomie zarówno ogólnokrajowym jak i regionalnym i lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie i programy dotyczące problematyki ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego.

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Podstawowymi dokumentami strategicznymi, na szczeblu krajowym, w które wpisuje się Program Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028 są:

1) *Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026*

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026” ma na celu realizację przepisu art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Głównym celem opracowania jest „Zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce”.

Cel główny programu został dookreślony w trzech celach szczegółowych oraz w ośmiu kierunkach działań strategicznych, tj. w:

1. Cel szczegółowy 1. Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienie narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości.
Kierunek działania 1: Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju.
Kierunek działania 2: Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości.
Kierunek działania 3: Realizacja międzynarodowych zobowiązań.
2. Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.
Kierunek działania 1: Cyfryzacja procesów administracyjnych.
Kierunek działania 2: Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków.
Kierunek działania 3: Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami.
3. Cel szczegółowy 3. Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).
Kierunek działania 1: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych.
Kierunek działania 2: Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

2) *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 została przyjęta uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest ona najważniejszym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego Polski.

W dokumencie tym określono uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Powinny one zostać uwzględniane w formułowaniu i prowadzeniu polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, gdyż mogą wywierać duży wpływ na sposób jej prowadzenia, wyznaczanie celów i możliwości ich osiągnięcia. Jedną z kategorii stanowią uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Dziedzictwo kulturowe zarówno materialne, jak i odnoszące się do sfery wartości niematerialnych jest częścią współczesnej przestrzeni. Obejmuje nie tylko pojedyncze obiekty kubaturowe lub ich zespoły, ale także obiekt wraz z otaczającą go przestrzenią. Ta całość powinna podlegać badaniom i ochronie. Odziedziczone obiekty muszą pełnić funkcje użytkowe współcześnie nadane, zgodne z ich potencjałem i wymogami ochrony. W przeciwnym wypadku niszczonej, giną, tracą wartość, nieodwracalnie zubożając potencjał rozwojowy i obraz dziedzictwa narodowego.

W perspektywie najbliższych dwudziestu lat rola dziedzictwa kulturowego w procesach rozwoju przestrzennego będzie rosła – zwiększanie się zamożności społeczeństwa oraz przekształcenia o charakterze kulturowym będą powodowały wzrost znaczenia rozwojowego zarówno materialnych jak i niematerialnych składników dziedzictwa kulturowego. Ich lokalizacja i umiejętność wykorzystania w procesach rozwoju będzie wpływała pozytywnie na tok koncentracji gospodarczej, ludnościowej i rangę kultury i turystyki.

3) *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030*

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) stanowi kontynuację i aktualizację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Cel główny SRKS realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe:

1. Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne.
2. Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich.
3. Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W ramach celu szczegółowego 2 SRKS wyróżniono następujące priorytety:

- 2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
- 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,
- 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,
- 2.4. Umocnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,
- 2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Podstawą budowania silnego kapitału społecznego jest m.in. wzmacnianie prospołecznych postaw i tożsamości opartych na wspólnym dorobku kulturowym. Szacunek do tradycji oraz poczucie przynależności do wspólnoty i jej historii powinny iść w parze z rozwojem kreatywności, otwartości i tolerancji. Dlatego istotnym elementem SRKS będą także działania ukierunkowane na wzmocnienie i wykorzystanie potencjału kultury i zasobów dziedzictwa narodowego na rzecz utrwalania wzorców i kompetencji sprzyjających rozwojowi kapitału społecznego.

4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1 Gminny program opieki nad zabytkami, a wojewódzkie akty prawne

Dokumentami strategicznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie wojewódzkim są:

1) *Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030*

Celem głównym strategii jest „odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów endo- i egzogenicznych regionu, zapewniające trwałe, zrównoważony i terytorialnie równomierny rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia mieszkańców województwa”.

Zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego zawarto w obszarze tematycznym 2. Kapitał ludzki i społeczny, priorytet 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe, Cel: Rozwój form i instytucji kultury z uwzględnieniem dziedzictwa oraz wymagań nowoczesności, kierunek działań: 2.3.3. Infrastruktura kultury i zwiększenie atrakcyjności dziedzictwa kulturowego. Województwo podkarpackie wyróżnia bogate dziedzictwo kulturowe, które należy objąć należytą ochroną i racjonalnie wykorzystywać zasoby dla rozwoju województwa i budowania kapitału społecznego. Konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć z zakresu ochrony obiektów zabytkowych i miejsc cennych kulturowo, nowych inwestycji infrastrukturalnych i modernizacji istniejących. Należy również podejmować adaptacje obiektów w celu tworzenia nowoczesnych produktów kulturowych i turystycznych z wykorzystaniem form cyfrowych i wirtualnych.

Zakładane działania to:

- ochrona obiektów zabytkowych i miejsc cennych kulturowo,
- restauracja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym przemysłowego, w celu tworzenia innowacyjnych produktów kulturowych i turystycznych,
- poprawa jakości, poszerzanie i budowa nowej infrastruktury kultury, m.in. poprzez realizację projektów adaptacyjnych, modernizacyjnych i technologicznych w instytucjach kultury,
- realizacja projektów digitalizacyjnych oraz informatycznych mających na celu ułatwienie i poszerzenie dostępu do kultury,

- budowa Podkarpackiej Galerii Słowa i Obrazu (nowej siedziby biblioteki wojewódzkiej w Rzeszowie) w celu podniesienia efektywności edukacji kulturowej i poziomu kształcenia ustawicznego oraz zwiększenia potencjału funkcjonalnego samorządowych instytucji kultury, a także artystycznego i architektonicznego potencjału regionu,
- rozwój Podkarpackiego Centrum Nauki „Łukasiewicz” jako przestrzeni kooperacji nauki z kulturą i dziedzictwem oraz wiodącego ośrodka budowy kapitału ludzkiego i społecznego.

2) *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 został przyjęty uchwałą Nr LIX/930/18 z dnia 27 sierpnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Podkarp. z dnia 18 września 2018 r., poz. 3937). Dokument ten najpełniej określa politykę przestrzenną województwa. Plan wskazuje jakimi działaniami w obszarze kształtowania, użytkowania i przekształcania przestrzeni należy zmierzać do osiągnięcia celów zapisanych w strategii rozwoju województwa.

Ochrona dziedzictwa kulturowego zajmuje ważne miejsce w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030. Dziedzictwo kulturowe i jego ochrona zostało ujęte w części dotyczącej uwarunkowań oraz zawarte w kierunkach rozwoju i polityce przestrzennej. Główne kierunki polityki przestrzennej w tym zakresie, mające na celu ochronę cennych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom podzielono na następujące obszary:

- zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych,
- zachowanie i ochrona walorów przestrzeni w tym walorów krajobrazu kulturowego,
- zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego,
- rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa,
- ochrona pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych.

3) *Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025*

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022 – 2025 przyjęty został Uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego Nr LVI/972/22 z dnia 28 grudnia 2022 r.

Głównym celem strategicznym *Programu* jest wzmacnianie systemu ochrony zabytków w celu kształtowania pamięci i szacunku dla przeszłości jako siły budującej więź społeczną i otwierającej nowe perspektywy rozwoju w przyszłości. Służyć temu mają następujące priorytety:

1. PRIORYTET I: Rozwijanie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, w tym o zabytkach oraz o roli dziedzictwa regionalnego w kształtowaniu bogactwa kulturowego kraju - budowanie więzi społecznych oraz świadomości znaczenia i celów ochrony dziedzictwa kulturowego (działania badawcze, edukacyjne, promocyjne).

2. PRIORYTET II: Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym, w szczególności zabytkami jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego województwa (działania w sferze materialnej ochrony oraz użytkowania zasobu zabytkowego).
3. PRIORYTET III: Budowanie współpracy z organami państwowymi, samorządowymi, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem kościelnym i osobami fizycznymi na rzecz intensyfikacji działań służących efektywnej ochronie i opiece nad zabytkami oraz niematerialnym dziedzictwem kulturowym województwa podkarpackiego (działania organizacyjne i zarządcze, koordynacja i współpraca, dążenie do efektu synergii działań).

Celowi strategicznemu programowi, jak również wyznaczonym priorytetom podporządkowane są przyjęte w Programie kierunki działań oraz zadania. Dobór zadań wynika z kompetencji ustawowych samorządu województwa, w tym z połączenia koncepcji strategicznej z wymogami zawartymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami odnośnie merytorycznej zawartości programów opieki nad zabytkami. Dla realizacji celów programu wskazuje się kierunki działań związane ze strefą edukacyjno – informacyjną dla priorytetu 1, działania finansowo - interwencyjne dla priorytetu 2 oraz dla priorytetu 3 aktywność organizacyjną służącą budowaniu współdziałania i wykorzystywaniu potencjału organów administracji rządowej, samorządowej oraz struktur pozarządowych i społecznych w tworzeniu warunków dla skutecznego sprawowania ochrony i opieki nad zabytkami, przy akceptacji i wsparciu społeczności województwa.

4.2.2 Gminny program opieki nad zabytkami, a powiatowe akty prawne

Dokumentami strategicznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie powiatowym są:

1) *Strategia Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017 – 2025*

Strategia Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017–2025 stanowi lokalny dokument planistyczny, odnoszący się do terenu i społeczności powiatu strzyżowskiego. W przyjętym horyzoncie czasowym wyznaczono 5 obszarów strategicznej interwencji, wokół których koncentrować się powinien rozwój powiatu strzyżowskiego. Są nimi: gospodarka i rynek pracy, infrastruktura techniczna, usługi publiczne, rolnictwo i obszary wiejskie, a także ochrona oraz inteligentne wykorzystanie środowiska przyrodniczego i kulturowego. Obszary te mają przyczynić się do osiągnięcia celu głównego wyznaczonej wizji rozwoju powiatu, jakim jest „Przyspieszenie rozwoju powiatu strzyżowskiego oraz poprawa poziomu życia jego mieszkańców”. Konkretyzacja działań rozwojowych w wyznaczonych obszarach strategicznych będzie możliwa poprzez realizację wyznaczonych dla każdego z obszarów: celu strategicznego, celów szczegółowych oraz projektów kluczowych.

Dla obszaru: Ochrona oraz inteligentne wykorzystanie środowiska przyrodniczego i kulturowego sformułowano cel strategiczny: Inteligentne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i walorów kulturowych do przyspieszenia procesów zrównoważonego rozwoju powiatu strzyżowskiego. Wdrożenie niniejszego celu strategicznego oznaczać będzie m.in. rewitalizację i dobre zagospodarowanie różnych elementów dziedzictwa kulturowego i historycznego na tym terenie. Dla ww. obszaru opracowano również cel szczegółowy nr 8: Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego na terenie powiatu strzyżowskiego oraz rewitalizacja obiektów zabytkowych. Określono w nim, że najważniejsze w tej dziedzinie przedsięwzięcia dotyczyć powinny przede wszystkim odnowy i rewitalizacji obiektów zabytkowych o największym znaczeniu historycznym, w tym zespołów ziemiańskich, obiektów militarnych, sakralnych, budynków zabudowy miejskiej, zachowanych obiektów tradycyjnej kultury wiejskiej, zabytków przemysłowych i in.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego gminy

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Dokumentami odnoszącymi się do dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym są:

1) *Studium Historyczno-Urbanistyczne – 3 tomy*

W niniejszym opracowaniu wnioski konserwatorskie z uwagi na problematykę zostały zgrupowane w dwa zespoły problemowe. Pierwszy zawarty w tomie I jest efektem badań historyczno-studialnych i stanowi podstawę i wytyczne dla znajdujących się w tomie II wniosków o charakterze architektoniczno-urbanistycznym bardziej szczegółowych, wskazujących już kierunki konkretnych działań, problematykę dalszych przedsięwzięć o charakterze inwentaryzacyjno – konserwatorskim. Niezależnie od powyższych dwóch grup tematycznych w katalogu zabytków po opisie obiektów zabytkowych umieszczone są krótkie wnioski i propozycje działań konserwatorskich.

2) *Studium Ochrony Wartości Kulturowych i Krajobrazu dla Gminy Czudec*

Opracowanie to zawiera wytyczne konserwatorskie z zakresem ochrony konserwatorskiej. Wyznaczone zostały strefy ochrony konserwatorskiej:

A – strefa pełnej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje zabytkowe, historyczne założenia dworsko-parkowe o bezspornie dużej wartości, zlokalizowane na terenie gminy;

O – strefa ochrony z zachowanymi relikami po nieistniejącym założeniu dworsko-folwarcznym w Wyżnem;

OW – strefa obserwacji archeologicznych;

E – strefa ochrony ekspozycji najstarszych i najcenniejszych zabytkowych zespołów dworsko-parkowych i sakralnych;

K – strefa ochrony krajobrazu, obejmuje historyczne ukształtowanie formy pokrycia terenu.

3) *Wytyczne konserwatorskie dla miejscowości Czudec (aktualizacja)*

Opracowanie to stanowi uzupełnienie Studium Historyczno – Urbanistycznego z 1987 r. oraz część składową Studium Ochrony Wartości Kulturowych i Krajobrazu dla Gminy Czudec, które opracowane zostało jako materiał wejściowy do opracowanego później studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czudec.

4) *Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego*

W 1993 r. na zlecenie Rady Gminy w Czudcu dla historycznego centrum Czudca został opracowany miejscowy plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego i rewitalizacji – choć plan ten nie obowiązuje od 2003 r. jego ustalenia nie straciły aktualności. Zakładał on niwelację negatywnych skutków podniesienia poziomu ulicy, zachowanie placu rynkowego, przeniesienie przystanku autobusowego w rejon dworca kolejowego, parking na 18 miejsc w obrębie rynku, ewentualne przekształcenie zieleni na warunkach określonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków wg odrębnego projektu zagospodarowania oraz uzupełnienie brakującej zabudowy w pierzejach przyrynkowych. Część niezabudowanych wówczas parceli została zabudowana, dla części urząd zabytków w Rzeszowie wydał wytyczne konserwatorskie dotyczące nowej zabudowy (m. in. dla parceli w pierzei zachodniej).

5) *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czudec*

Studium przyjęte zostało uchwałą Nr XXXI/218/2001 z dnia 29 czerwca 2001 r. Określono w nim kierunki ochrony środowiska kulturowego.

W Gminie Czudec występuje koncentracja bogatych zasobów kulturowych wpisanych w dobrze zachowany krajobraz o bogatych formach przyrodniczych.

Głównymi kierunkami zagospodarowania przestrzennego dotyczącymi środowiska kulturowego będą:

- a) zachowanie historycznego układu urbanistycznego Czudca,
- b) ochrona dziedzictwa kulturowego gminy czyli ogólnego charakteru zabudowy, sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu,
- c) ochrona zespołów dworsko – parkowych i kościelnych, folwarków, kapliczek itp.,
- d) ochrona zabudowy o zachowanych charakterystycznych cechach zabytkowych i regionalnych.

W celu zapewnienia realizacji ww. kierunków należy:

- a) przestrzegać wymogów konserwatorskich w stosunku do zespołów i obiektów zabytkowych zamieszczonych w rejestrze zabytków,
- b) objąć ochroną konserwatorską układy planistyczne, związane z nimi elementy krajobrazu historycznego oraz zasoby archeologiczne poprzez ustalenie stref ochrony konserwatorskiej:
 - strefy A1 dla zespołu dworskiego w Pstrągowej,
 - strefy A2 dla zespołu dworskiego w Babicy,
 - strefy A3 dla zespołu dworskiego w Czudcu przy ul. Strumykowej,
 - strefy A4 dla zespołu miejskiego w Czudcu,
 - strefy A5 dla zespołu dworskiego w Czudcu przy ul. Parkowej,
 - stref E1, E2, E3, E4 i E5 dla ekspozycji zespołów dworsko-parkowych,
 - stref OW dla potencjalnych zasobów archeologicznych.

6) Ocena aktualności „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czudec” i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Dokument przyjęty został uchwałą Nr XLI/331/2014 z dnia 31 października 2014 r. Opracowanie obejmuje wykonanie analiz i ocen zmian zachodzących w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy. Na obszarach objętych planami zagospodarowania przestrzennego nie występują zabytki.

7) Strategia Rozwoju Gminy Czudec na lata 2016-2026

Strategia Rozwoju Gminy Czudec na lata 2016-2026 jest opracowaniem, które poprzez swoją treść i sposób dochodzenia do zawartych w nim rozwiązań porządkuje wiedzę o gminie, wyznacza długofalowe kierunki rozwoju, cele strategiczne oraz uruchamia partnerskie działania na rzecz rozwoju Gminy Czudec. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej, a także dzięki konsultacjom, wyznaczone zostały obszary strategiczne, cele oraz zadania z nich wynikające. Stworzono schemat celów tworząc jednocześnie hierarchiczny układ zadań, które będą realizowane w najbliższej perspektywie. Wyodrębniono 4 główne obszary strategiczne, na realizacji których koncentrować będą się działania samorządu gminnego. Jednym z nich jest turystyka i kultura. Wśród celów określonych dla tego obszaru jest „Ochrona i kultywowanie dorobku dziedzictwa kulturowego gminy”.

5.2 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1 Zarys historii obszaru gminy

CZUDEC

Historycy określają początek Czudca na przełom XII i XIII wieku. Powstanie miejscowości jest bezpośrednio związane z osobą wojewody krakowskiego – Teodora Czadora herbu Gryf, który skłócony z księciem Leszkiem Białym był zmuszony opuścić Kraków i przenieść się na pogranicze polsko – ruskie nad Wisłokiem, gdzie wraz z braćmi z zakonu Cystersów kolonizował te tereny. Pierwsza udokumentowana wzmianka źródłowa pochodzi z 1264 r., kiedy to na zjeździe w Tarnowie król polski

Bolesław Wstydlivy uzgodnił z księciem halickim Danielem przebieg granicy między Polską, a Rusią. W myśl tych ustaleń Rzeszów miał należeć do Rusi natomiast Czudec do Polski. Zamki zaś w Rzeszowie i Czudcu miały stanowić twierdze graniczne między tymi krajami.

Od 1326 roku mamy pewne informacje dotyczące parafii w Czudcu. Są to rejestry w rachunkach świętopietrza. Wówczas Czudec liczył ponad 500 mieszkańców. Prawa miejskie otrzymał z rąk króla Władysława Jagiełły 11 IX 1427 r. w Sandomierzu. Odbiorcą dokumentu był ówczesny właściciel Czudca – Pakosław Strzyżowski, herbu Gozdawa. Kolejni członkowie tego rodu panowali w miejscowości do 1610 roku. Rozwinęli handel i rzemiosło. Umacniali zamek obronny za Wisłokiem.

W 1489 roku jeden z nich, Mikołaj Strzyżowski ufundował kościół św. Zofii, stojący na miejscu obecnego Kościoła św. Trójcy. Warto zaznaczyć, że do naszych czasów zachowała się pieczęć pochodząca z początków XV wieku z herbem miasta i napisem "Sigillum Consulium Oppidi Czudec" („Pieczęć Rajców Miejskich Czudca”).

W latach 1610 – 1840 panowało „na Czudcu” siedmiu kolejnych przedstawicieli rodu Grabińskich, herbu Pomian i Prawdzic. Grabińskim Czudec zawdzięcza wszechstronny rozwój handlu i rzemiosła, skupionego w pięciu cechach. Trwale uregulowali również stosunki majątkowe z kościołem, któremu nadali liczne fundacje, ustanowili przytułek dla księży – emerytów, szpital dla ubogich i przede wszystkim ufundowali i wyposażyli kościół parafialny św. Trójcy (budowany w latach 1713 – 1734). W 1840 r. ostatni z Grabińskich – Jan sprzedał Czudec Karolowi Nitsche. Nowy właściciel i jego zastępcy zarządzali tymi dobrami aż do II wojny światowej.

W okresie 1772 – 1918 Czudec znajdował się pod zaborem austriackim. Miasteczko straciło na znaczeniu ze względu na zmniejszającą się rangę rzemiosła. Rozwijały się w dalszym ciągu wzorowe gospodarstwa rolne ostatnich właścicieli Czudca, zwłaszcza w czasach Karoliny Wasilewskiej z domu Nitsche. W okresie międzywojennym miejscowość zachowała dawny charakter drewnianego miasteczka, chociaż ludność coraz częściej utrzymywała się z pracy na roli. Brak przemysłu hamował rozwój miejscowości i w 1935 roku Czudec utracił prawa miejskie, nie odzyskując ich do dziś. II wojna światowa i okupacja hitlerowska tragicznie doprowadziły do zagłady czudeckiej ludności żydowskiej, żyjącej tutaj od 1499 roku. Po wojnie powstała pierwsza na tym terenie szkoła średnia, dzisiejsze Liceum Ogólnokształcące, wchodzące w skład Zespołu Szkół. Dało to początek rozwojowi miejscowej inteligencji.

BABICA

Dzieje miejscowości Babica są związane z jej położeniem. Osiedlanie się na tej ziemi pierwszych ludzi odbywało się prawdopodobnie jeszcze za czasów Mieszka I.

Bardzo ciekawe ukształtowanie terenu oraz położenie przy trasie na południe, przez którą odbywał się ruch tranzytowy powodowało zamieszkiwanie tego terenu.

„Encyklopedia Staropolska” Zygmunta Glogera podaje istnienie Babicy już w 1136 r., co świadczy że nawet okoliczne większe i bogatsze w historię i kulturę miasteczka formowały się później. Dowodem śladów istnienia człowieka w tej okolicy są choćby odnajdywane przedmioty, których używał w tamtym okresie. Interesująca jest jej przeszłość historyczna. Najdawniejsze ślady istnienia człowieka w tej okolicy pochodzą z tzw. młodszej epoki kamienia – neolitu, który trwał od ok. 5 tys. do 1.8 tys. lat p.n.e. Żyjący wówczas człowiek szukał pożywienia, uprawiał już rolę. Ciepły klimat umożliwiał osadnictwo. Na terenie Babicy odkryto z tego okresu cztery znaleziska, z których trzy znajdują się w zbiorach rzeszowskiego Muzeum Okręgowego. Stanisław Opioła znalazł fragment toporka kamiennego, Michał Domino toporek rogowy o lekko wygiętym kształcie, a rolnik Niedziałek półksiężycowaty sierp z krzemienia nadbużańskiego.

Nazwa Babicy jest trudna do ustalenia. Pojęcie „baba” w różnych dialektach jest różnie interpretowane. Według dialektów słowiańskich „babica” była miejscem szczególnego bałwochwalstwa. Urastała do roli bóstwa – opiekunki produkcji rolnej w rolnictwie, bóstwa – symbolu wiecznie odradzającego się życia. Antoni Schneider

w „Encyklopedii do Krajoznawstwa Galicji” podaje, że pierwotnie Babica była gruntem Babickich herbu Dołęga, a tych jako fundatorów Babicy wywodzących się od Babeckich z Mazowsza. W rejestrze studiujących na Akademii w Krakowie pod rokiem 1403 widnieje Mikołaj z Prochny. Źródła podają, że Babica w 1460 r. była własnością Stanisława de Prucha. Żył on jeszcze w 1508 r. ale był już wymieniany jego syn, również Stanisław. Rejestr z 1536 r. wymienia w Babicy istnienie zamku i dworu. W 1538 r. wieś była własnością Jana Procheńskiego. Nowymi właścicielami Babicy została po rodzie Procheńskich, rodzina Dubrawskich, a następnie Giebułtowskich. Po Giebułtowskich właścicielami Babicy zostali na przełomie XVII i XVIII wieku Wolscy. Z rodu tego najbardziej znanym był Mikołaj z Gośniewic Wolski, który w 1671 r. był dobroczyńcą boreckiego klasztoru oo. Dominikanów. Następnie hr. Jerzy Piwiński dziedziczy Babicę do 1855 r., w którym to roku sprzedał Babicę i Zarzecze hr. Józefowi i Romanowi Sołtykom. W skład posiadłości dworskiej obok pięknego pałacu wchodziły: folwark z zabudowaniami, ogród, młyn i dwie karczmy. Stadnina rasowych koni hrabiego Romana Sołtyka słynęła w okolicy. Kilkakrotnie uzyskał on dyplom na wystawach gospodarczo – przemysłowych w Galicji.

Około 1778 r. powstał jeden z pierwszych przysiółków Babicy – Budy. Dziesięć niskich domów bez kominów, krytych słomą, z obejściami zajmowało obszar 24,5 morga wykarczowanego lasu. Według metryki Józefińskiej z 1778 r. te dziesięć domostw utrzymało się do 1820 r. Na tychże Budach Babickich dziedzic wsi obsadził „dziewki służebne”, które zaszły z nim w ciążę. Wydawał je za mąż, za swoich ratajów i wyposażał w owe liche domostwa. Drugi przysiółek Babicy – Dział rozwinął się nieco później, prawdopodobnie ok. 1788 r. Początkowo były tutaj 4 domy dworskich wyrobników. Utrzymywały się one do 1820 roku. Mieszkali tu wówczas: Michał Solecki, Wawrzyniec Lasota, Jakub (Stanisław) Kowalski i Jakub Bałchan, a od 1820 r. także Kazimierz Mac, Michał Środoń i Michał Bałchan. W 1869 r. wieś zamieszkiwało 689 mieszkańców, w tym 68 żydów. Po rodzinie Sołtyków nowymi właścicielami Babicy zostali hr. Roger Łubieński, Kazimierz Pawlikowski oraz Joachim i Maria Jarochowscy, których prawa własności do folwarku pozbawiła reforma rolna. W 1848 r. w wyniku starań Jana Tytusa Hibla – czudeckiego proboszcza, na terenie Babicy zbudowano ludową jednoklasową szkołę.

W 1890 r. otwarto linię kolejową z Rzeszowa do Jasła. To postawiło Babicę przed nowymi możliwościami rozwoju. Jednak Babica tej olbrzymiej szansy nie wykorzystała. Od 1853 do 1933 r. była siedzibą odrębnej gminy. W latach 1933 – 1935 jako gromada została wcielona do gminy Czudec. Działające w latach międzywojennych we wsi liczne organizacje takie jak: Kasa Stefczyka – założona 14 sierpnia 1927 r., Kółko Rolnicze – założone w 1897 r., Związek Strzelecki, Koło Katolickiej Młodzieży Żeńskiej czy Związek Rezerwistów nie rozwinęły większej działalności. Oddany do użytku w 1936 r. dom ludowy był budowany przez 13 lat. Życie kulturalne wsi grupowało się wokół 6-klasowej szkoły oraz małej biblioteczki Towarzystwa Szkoły Ludowej. Podczas okupacji hitlerowskiej okoliczni mieszkańcy aktywnie włączyli się do ruchu oporu. Działali w ramach Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich oraz lewicy, której członkowie już 15 lipca 1944 r. w lesie pod Czudcem utworzyli prezydium Powiatowej Rady Narodowej dla powiatu rzeszowskiego.

NOWA WIEŚ

Nowa Wieś to wioska granicząca od wschodniej strony z Czudcem, otoczona lasami. Dominująca grupa starodrzew pochodzi z przełomu XIX i XX w., a najstarsze o charakterze dąbrowy z XVIII/XIX w. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z XV w. Chlubą Nowej Wsi jest budynek Szkoły Podstawowej, zaś odremontowany budynek dawnej szkoły, służy jako sala gimnastyczna.

W 1987 r. uchwałą nr XIII/68/87 z dnia 30 stycznia zmieniono granice administracyjne i część wsi z zespołem dworsko – parkowym przyłączono do Czudca.

PSTRĄGOWA

Pstrągowa jest starą osadą sięgającą początkami XIII wieku. Pstrągowa, jak wiele innych miejscowości na tym terenie, przechodziła często z rąk do rąk. W dawnych czasach była wsią szlachecką podzieloną pomiędzy różnych właścicieli. Pierwszym znanym właścicielem wsi był, poświadczony w 1508 r., Paweł Frysztacki, który sprzedał wieś wraz z kilkoma swoimi posiadłościami w 1520 r. Jadwidze Jarosławskiej. W 1581 r. była już własnością Melchiora Szczepieckiego. Jedną część wsi trzymała Dorota Dymnicka i gospodarowało w niej 25 kmieci na 13 półankach, w drugiej 46 kmieci na 11 łanach. Pstrągowa w XVI w. należała do najbogatszych wsi naszego regionu. Jej wartość szacowano na 900 grzywien, kiedy np. Zaborów na 350 grzywien. Pod koniec XVI w. powstała pierwsza szkoła parafialna (1595 r.), której pierwszym rektorem był Gabriel Dobieszewski. Kronika parafialna oraz „Katalog zabytków sztuki w Polsce” podają, że pierwsza na terenie miejscowości kaplica pod wezwaniem św. Katarzyny pochodziła z 1344 r. Znajdowała się ona na miejscu starego i obecnego kościoła. Obsługiwali ją kapłani z Czudca. Wiek XVII przyniósł dalszy rozwój wsi. W 1628 r. powstała samodzielna parafia, a pierwszym proboszczem został ksiądz Jakub Dybowicz (1628 - 1634). W tym okresie Pstrągowa należała do diecezji krakowskiej, a kiedy w XVIII w. stworzono nową diecezję tarnowską – do diecezji tarnowskiej.

Tragicznym wydarzeniem w dziejach miejscowości była rabacja w 1846 roku, kiedy pod ciosami oprawców zginęło 11 właścicieli pstrągowskich folwarków. Rok 1846 obfitował również w klęski, m.in. powódzie, ulewy, gradobicia, ostre przymrozki, epidemie (epidemia cholery w 1852 r.). Powodowało to ogromną nędzę gospodarstw chłopskich, a przede wszystkim głód.

Lata bezpośrednio poprzedzające I wojnę światową były dla Pstrągowej bardzo trudne. Pogłębiające się rozdrobnienie stosunkowo nielicznych, jeszcze samodzielnych gospodarstw chłopskich, brak poważniejszych zakładów przemysłowych, dających zatrudnienie, powodowały ogromną biedę. W poszukiwaniu lepszych warunków życia wielu mieszkańców opuszczało rodzinną wieś, skazując się na tułaczkę, nie zawsze zakończoną poprawą doli. Wyjeżdżali głównie na zachód, do Francji. Pojawiła się obawa, że masowa emigracja obywateli doprowadzi do zubożenia kraju i należy odwozować od niej nawet z ambony.

W latach międzywojennych we wsi funkcjonowały duże gospodarstwa dworskie: Jareckich, Wasilewskich czy Iranków-Osmeckich, kilkanaście większych gospodarstw chłopskich oraz cała rzesza drobnych właścicieli i biedoty wiejskiej. Wyzysk chłopów przez dwór i bogatych gospodarzy, ogromna bieda pstrągowskiej wsi

spowodowały, że na podatny grunt padały hasła sprawiedliwości społecznej i parcelacji dworskiego majątku. Powstała pierwsza organizacja, skupiająca robotników rolnych, pod nazwą Związek Zawodowy Robotników Rolnych. W 1924 r. z inicjatywy m.in. Jana Mality, Andrzeja Lisowskiego i Władysława Szeligi powstało w Pstrągowej Polskie Stronnictwo Ludowe PIAST.

Mimo trudnej sytuacji ekonomicznej nie brakowało społeczników, dzięki którym wieś ciągle się rozwijała i nie pozostawała w tyle za innymi. Szczególnie zasłużonym był ksiądz Sylwester Bazylski, który przybył do Pstrągowej w 1927 r. Jedną z pierwszych inwestycji jakie podjął wraz z mieszkańcami był generalny remont kościoła. Kolejną, ważną dla Pstrągowian inwestycją, była budowa szkoły na Górze. Nauka w niej odbywała się już od 1914 r., lecz z przerwami wynikającymi z trudnych warunków lokalowych. Ogromny postęp w tym zakresie nastąpił, kiedy kierownikiem został Józef Kuszaj (10 marca 1930 r.). Podjął on energiczne starania o przyznanie środków finansowych na budowę nowego budynku. Ogromnym wysiłkiem mieszkańców budynek powstał w ciągu trzech miesięcy (19 maj – sierpień) i służy do dziś.

Okres międzywojenny przyniósł w całym kraju reformę administracyjną. Od końca XIX w. poszczególne miejscowości stanowiły gminy jednostkowe, na czele których stali wójtowie. W Pstrągowej byli m.in.: Jan Piotrowski, Franciszek Nieroda, Jan Dobek.

Z inicjatywy ks. Bazylskiego w tych latach powstały trzy sklepy kółka rolniczego i mleczarnia oraz dom ludowy (1938 r.), gdzie mieściły się: wiejska kancelaria, sklep. Wybudowano również główną drogę przez wieś. To poważne przedsięwzięcie świadczyło o ogromnej pracowitości mieszkańców wsi.

Lata II wojny światowej przyniosły wsi krwawą pacyfikację 12 czerwca 1943 r., kiedy wskutek represji niemieckich zginęło 11 mieszkańców.

Po wojnie sołectwo Pstrągowa pozostało nadal w Gminie Czudec i w powiecie rzeszowskim. Mimo strat wojennych i migracji ludności, Pstrągowa po wojnie liczyła nadal ponad 3,5 tys. mieszkańców, którzy prawie w całości musieli się wyżywić i utrzymać z rolnictwa. Powojenna Pstrągowa posiadała prawie w 100% drewnianą zabudowę, budynki były przeważnie kryte strzechą, rzadko dachówką.

Ostatnie 50 lat wymazało z krajobrazu Pstrągowej drewniane budynki kryte strzechą, wiatraki, młynki wodne, kuźnie itp. Zapomniane zostały narzędzia pracy, którymi posługiwał się dawniej każdy gospodarz.

PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE

Przedmieście Czudeckie, jak sama nazwa wskazuje, jest to teren położony wokół Czudca, i chociaż Czudec stracił swe prawa miejskie już dawno temu to nazwa Przedmieścia pozostała. Historycznie należało ono do Czudca. Odłączone zostało prawdopodobnie po zaborze przez Austrię ze względu na przepisy podatkowe.

W Przedmieściu Czudeckim godne obejrzenia są ruiny zamku. Miłośnikom przyrody można polecić odwiedzenie rezerwatu „Wielki Las”, którego część leży właśnie na terenie Przedmieścia Czudeckiego.

WYŻNE

Wyżne jest to niewielka wioska położona nad potokiem Gwoźnica, leżąca na południowy wschód od Czudca. Historycznie należało ono do Czudca.

Wyżne charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem terenu i niezwykle pięknymi krajobrazami. Z rozległych wzgórz otaczających tę miejscowość doskonale widać panoramę Wyżnego. Do zabytkowych obiektów na tym terenie należą: Szkoła Podstawowa wybudowana pod koniec XIX wieku, budynki dawnego młyna z 1909 r. ufundowanego przez panią Uznańską, a także leśna kapliczka, którą w letnie dni chętnie odwiedzają okoliczni mieszkańcy.

Legenda głosi, że nazwa wsi powstała od rzezi jaka miała miejsce na tym terenie, gdy podczas najazdu Tatarów została wymordowana ("wyrżnięta") znaczna część ludności tu zamieszkującej.

ZABORÓW

Wieś ta położona jest po obu stronach rzeki Wisłok. W jej skład wchodzi przysiółki: Błonie, Budy, Łopuszka, Przyłasek, Sołtysie, Olszyny. Nazwa miejscowości pochodzi prawdopodobnie od usytuowania wsi – za borem. Najstarsze udokumentowane informacje dotyczące wsi pochodzą z 1279 roku. Później spotkać ją można np. w księdze uposażeń probostw diecezji krakowskiej J. Długosza (ok. 1480 r.). Wielokrotnie zmieniali się właściciele wsi. W 1442 r. Machowscy zastawili Zaborów za 100 grzywien Mikołajowi ze Zbyszyc. W XVI w. był własnością rodziny Strzyżowskich. W XVII w. przeszedł na własność Grabińskich. Zaborów rozciąga się po obu stronach Wisłoka stąd do 1960 r. poruszanie się po całej wsi było bardzo utrudnione. Po długich staraniach i dzięki wysiłkowi mieszkańców w 1960 r. do użytku oddany został most, który połączył dwie części wsi i pełni swoją funkcję do dziś choć w tym czasie był wielokrotnie remontowany. Dumą Zaborowa jest Kościół Parafialny pod wezwaniem Matki Boskiej Królowej Polski wybudowany w 1958 roku przez mieszkańców tejże wsi. Uwagę przejeżdżających trasą Rzeszów – Krosno zwraca, ogromnych rozmiarów dąb, na którym znajduje się drewniana kapliczka, a w niej figurka Jezusa Frasobliwego, wykonana już w XX w., przez miejscowego artystę ludowego Jana Flagę.

5.2.2 Krajobraz kulturowy

Gmina Czudec położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego i wchodzi w skład powiatu strzyżowskiego. Od północy gmina Czudec graniczy z gminami Iwierzycze i Boguchwała, od wschodu z gminą Lubenia, od południowego - wschodu z gminą Niebylec, od południa z gminą Strzyżów, a od zachodu z gminą Wielopole Skrzyńskie.

Gmina Czudec zajmuje powierzchnię 85 km² i liczy ponad 11 tysięcy mieszkańców. W skład gminy wchodzi miejscowości: Babica, Czudec, Nowa Wieś, Przedmieście Czudeckie, Pstrągowa, Wyżne i Zaborów.

Przestrzeń ekologiczną gminy tworzą lasy, doliny rzek i obszary otwarte, z których najwartościowsze podlegają ochronie prawnej. W gminie Czudec ochronie tej podlegają tereny kształtujące systemy ekologiczne:

- rezerwat przyrody „Wielki Las” o powierzchni 70,75 ha, powołany na podstawie Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 lipca 1997 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody. Obejmuje wierzchowinową partię działu wodnego pomiędzy dorzeczem Wisłoka i Wisłoki z dorodnym starodrzewem bukowym, oraz rzadką i chronioną roślinnością położony w Nowej Wsi w leśnictwie Wola Zgłobieńska;
- Strzyżowsko – Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu powołany Rozporządzeniem nr 81/05 Wojewody Podkarpackiego z 31.10.2005 r., obejmujący północną i zachodnią część gminy o powierzchni 4 500 ha;
- obszar chroniony siedlisk Natura 2000 – „Wisłok Środkowy z dopływami”, obejmujący swym zasięgiem rzekę Wisłok od zbiornika Besko do Rzeszowa wraz ze Stobnicą od mostu w miejscowości Domaradz. Nadrzędnym celem istnienia sieci obszarów chronionych Natura 2000 jest skuteczna ochrona różnorodności biologicznej, realizowana poprzez aktywne działania na rzecz najbardziej zagrożonych siedlisk i gatunków wskazanych w Dyrektywach: Ptasiej i Siedliskowej. Bezpośrednim celem ochrony obszarowej prowadzonej w ramach sieci Natura 2000 jest utrzymanie lub odtworzenie tzw. korzystnego statusu ochronnego (nazywanego też właściwym stanem ochrony) gatunków i siedlisk;
- obszar głównego zbiornika wód podziemnych GZWP-432 Dolina Wisłoka położony w obrębie doliny Wisłoka;
- parki podworskie na terenie wsi: Babica, Czudec ul. Parkowa i Czudec ul. Strumykowa;
- 13 pomników przyrody żywej:
 - ✓ dąb szypułkowy w wieku ok. 450 lat przy drodze wojewódzkiej nr 988 Babica – Warzyce, w miejscowości Zaborów,
 - ✓ grupa drzew (3 dęby szypułkowe w wieku ok. 350 lat) w parku podworskim przy Domu pomocy Społecznej w Babicy,
 - ✓ grupa drzew (3 dęby szypułkowe i jesion wyniosły w wieku ok. 250 lat) w parku podworskim przy Domu Pomocy Społecznej w Babicy,

- ✓ grupa drzew (3 dęby szypułkowe w wieku ok. 300 lat) w parku podworskim w Czudcu, ul. Strumykowa,
- ✓ grupa drzew (platan klonolistny i tulipanowiec amerykański w wieku ok. 300 lat) w parku podworskim przy Zespole Szkół w Czudcu, ul. Parkowa,
- ✓ grupa drzew (2 lipy drobnolistne w wieku ok. 100 lat) przy zabytkowej Kaplicy p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Pstrągowej,
- ✓ dąb szypułkowy „Zamkowy” w wieku ok. 180 lat na skarpie w pobliżu rzeki Wisłok, przy drodze na „Kaczarnicę” w miejscowości Zaborów,
- ✓ dąb szypułkowy „Maciek” w wieku ok. 200 lat na skraju lasu, w wyeksponowanym miejscu, przy tzw. „Drodze na Maćka” w miejscowości Zaborów,
- ✓ dąb szypułkowy „Rufin” w wieku ok. 200 lat w miejscowości Przedmieście Czudeckie, w wyeksponowanym miejscu na skraju lasu, przy dawnej osadzie leśnej,
- ✓ dąb szypułkowy „Konstanty” w wieku ok. 200 lat na skraju kompleksu leśnego, przy drodze na „Smykówki II” w miejscowości Pstrągowa,
- ✓ sosna zwyczajna „Aleksandra” w wieku ok. 150 lat w kompleksie leśnym w pobliżu leśniczówki w miejscowości „Wyżne”,
- ✓ lipa drobnolistna „Anna” w wieku ok. 200 lat w miejscowości Pstrągowa, przy drodze Strzyżów – Pstrągowa,
- ✓ grupa drzew (lipa drobnolistna „Przemek” i lipa drobnolistna „Michał” w wieku ok. 100 lat) w miejscowości Nowa Wieś, przy drodze Bystrzyca – Nowa Wieś.

Na terenie gminy znajdują się dwie ścieżki pieszo-rowerowe: „Dębowa” (czerwona) i „Bukowa” (żółta). Ścieżka „Dębowa” rozpoczyna się w Babicy koło Zajazdu „Galicja”, następnie kieruje się główną drogą w stronę Rzeszowa. Po ok. 500 m skręca w lewo na „Serpentyny”. Dalej biegnie działami (piękny widok na dolinę Wisłoka, Lubenię oraz Rzeszów). Potem skręca w dół, by znów wspiąć się na następną górkę, z której można podziwiać Kotlinę Czudecką. Mija zakład „Drewnotech”, szkołę podstawową i wychodzi na ul. Grabińskich. Na szczycie góry można odpocząć w przygotowanym do tego celu miejscu.

Następnie biegnie dolinkami Przedmieścia Czudeckiego do drogi Wola Góra i dalej w stronę Wielkiego Lasu. Kolejny punkt postojowy znajduje się pod samym lasem. Dalej ścieżka biegnie lasem (koło Rezerwatu), aż do Pstrągowej Woli. Tam skręca na drogę asfaltową i kieruje się w stronę Czudca. Po drodze mija kościół w Pstrągowej Woli, DPS, dwór Wiktorów (róg ul. Strumykowej i ul. Jasielskiej). W Czudcu przebiega koło zabytkowego, barokowego kościoła Trójcy Świętej, Rynku i kończy się na ulicy Parkowej, obok dworku Uznańskich (obecnie Zespół Szkół w Czudcu).

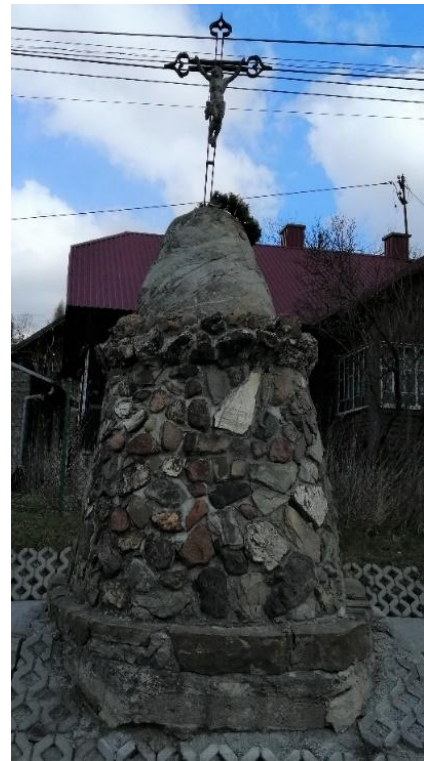
Trasa „Bukowa” także rozpoczyna się w Babicy, obok „Galicji” i biegnie w stronę szkoły. Mija most na Wisłoku i skręca w prawo na przysiółek Wyżnego - Przylasek (wyciąg narciarski) i dalej do drogi głównej. Następnie Zawisłoczem, aż do tzw. drogi Bukowa Linia - Sołtysie, gdzie skręca w lewo i pnie się w górę. Na szczycie znajduje się pierwsze miejsce odpoczynku.

Z przysiółka Sołtysie kieruje się do Zaborowa (bardzo ostry zjazd drogą asfaltową), gdzie przekracza Wisłok i podąża do Nowej Wsi (po drodze punkt spoczynkowy) i dalej w kierunku Czudca. Koło dworu Wiktorów skręca w prawo i za mostem w lewo do Ośrodka Wypoczynkowego „Kaczarnica”. Następnie przez las (po prawej stronie ruiny średniowiecznego zamku) na Zawisłocze, gdzie skręca w lewo i dalej biegnie ul. Św. Jana (figura Jana Nepomucena), Starowiejską (siedziba Urzędu Gminy Czudec), Jasielską, Rynek (zabytkowe podcienia), Rzeszowską aż do Parkowej.

Łączna długość ścieżek wynosi 44 km (czerwona 27 km, żółta 17 km).

Nieodzownym elementem kulturowym gminy Czudec są obiekty małej architektury sakralnej: kapliczki, krzyże i figury przydrożne. Wyróżnić można kapliczki domkowe, słupowe, postumentowe czy szafkowe. Odgrywały one ważną rolę w kształtowaniu pobożności, a także stanowiły źródło zwyczajów i tradycji ludowych.

5.2.3 Zabytki nieruchome

Za zabytki nieruchome uznaje się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

Na terenie Gminy Czudec znajduje się wiele zabytków nieruchomych. Są to układy urbanistyczne, budynki pełniące funkcje mieszkalne i użyteczności publicznej, kościoły, kapliczki, domy drewniane itp.

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 209 zabytków. Część z nich jest wpisanych do rejestru zabytków Wojewódzkiego Podkarpackiego Konserwatora Zabytków. Są to:

BABICA

Zespół dworsko – parkowy z figurą św. Józefa przy drodze wojewódzkiej w Babicy – wpisany do rejestru zabytków architektury pod nr A-842 (d. nr 976) z dnia 04.10.1976 r. Usytuowany jest w pobliżu granicy wsi Babica w całości w pradolinie rzeki Wisłok, jednak w części znacznie wypiętrzonych ponad okoliczne pola

otaczające go od wschodu i zachodu oraz ponad dolinę rzeki. Najwyższe położenie osiąga wzniesienie nad piwnicą dworską: 225,4 m n.p.m. Zwarty masyw zieleni jest dobrze widoczny z szosy prowadzącej z Rzeszowa do Strzyżowa. Dwór wzniesiony został zapewne w poł. XIX w., przekształcony w pocz. XX

w., nadbudowany ok. 1970 r. Murowany, na rzucie litery H, usytuowany na krawędzi skarpy. Korpus główny budynku, dwukondygnacyjny, nakryty dachem siodłowym, a skrzydła boczne czterospadowym. Pokryte one są dachówką ceramiczną. Elewacja frontowa jest siedmioosiowa, z czego po dwie osie znajdują się w bocznych ryzalitach (skrzydłach) budynków, a w części środkowej trzy. Ściany zwieńczone są profilowanym gzymsem podokapowym. Park założony został zapewne w końcu XVIII w. na reliktych wcześniejszego geometrycznego układu przestrzennego, rozplanowanego na kilku szkarpach (ogród tarasowy), przekomponowany w 2 połowie XIX w. Układ kompozycji roślinnych czytelny w terenie, zachowane główne osie kompozycji oraz polany wewnątrz parkowe wraz z niewielkim stawem z wyspą. Część parku przecięta linią kolejową w tunelu. Pod

koniec lat dziewięćdziesiątych na mocy decyzji – zezwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich wykonane zostały roboty budowlano konserwatorskie i adaptacja dworu na Dom Pomocy Społecznej.

CZUDEC

Zespół zabytkowy Czudca składający się z układu urbanistycznego średniowiecznego miasta, głównych dominat architektonicznych (zespół kościoła parafialnego pw. św. Trójcy, bożnica, kościół filialny pw. Św. Marcina, zespół dworsko – parkowy przy ul. Parkowej oraz drewniana zabudowa w rynku i ulicach z niego wychodzących)

Fot. Leszek Drzał

- wpisany do rejestru zabytków architektury pod nr A-369 z dnia 22.08.1968 r. Pozostałość dawnego rozplanowania miasta lokacyjnego, którego centrum stanowi rynek z dużymi zachowanymi fragmentami zabudowy pierzei przyrynkowych, złożonych z drewnianych, parterowych domów ustawionych szczytowo do ulic i rynku oraz powiązanych z rynkiem takich wyróżniających się enklaw zabudowy takich jak: kościół, synagoga, drewniana zabudowa ulicy Rzeszowskiej oraz duże skupiska fragmentarycznie zachowanej zabudowy zabytkowej lub pojedynczych obiektów zabytkowych przy ulicach z niego wychodzących. Istotnym elementem zabytkowego układu urbanistycznego jest teren rynku, który został wytyczony prawdopodobnie po wtórnej lokacji miasta w 1461 r. Pierwotne miasto prawdopodobnie lokowane było w 1427 r. przez Władysława Jagiełłę i zapewne znajdowało się przy obecnej ul. św. Marcina. Wówczas to wymierzono centralny plac rynku miejskiego o rzucie prostokąta zbliżonego kształtem do kwadratu o wymiarach 90 x 80 m z częściowym wykorzystaniem dawnej sieci drożnej o nieco zniekształconym turbinowym układzie ulic wyprowadzonych z czterech naroży. W trakcie powtórnej lokacji nowy podział miasta oparto – wg niektórych badaczy o dawny układ turbinowy z wykorzystaniem poprzednio zagospodarowanych obszarów (zniekształcenie układu drożnego w zachodniej pierzei rynkowej prawdopodobnie wynikało z istniejącego już w 1435 r. w miejscu obecnego

kościół parafialnego kościoła filialnego zapewne szpitalnego p.w. św. Zofii) oraz częściowym zachowaniem rozplanowania pierwotnej wsi Czudec, a także terenów wymierzonych w czasie pierwszej lokacji miejskiej. Natomiast wg innych badaczy miasto wymierzono na nowo opierając południową pierzeję rynku o szlak handlowy łączący Rzeszów ze Strzyżowem, Krosnem i Jasłem i dalej biegnący ku ówczesnej granicy z Węgry. Szlak ten w obrębie rynku uległ poszerzeniu i przesunięciu ku północy w ramach remontu w latach 60-tych XX w. W latach 2020-2021 przeprowadzono rewitalizację rynku. Zakres prac obejmował m. in. wymianę nawierzchni placu rynku, parkingów, ciągów komunikacyjnych wokół placu oraz zatoki autobusowej, urządzenie terenów zielonych, wprowadzenie elementów małej architektury oraz przebudowę istniejącej studni.

Zespół kościoła pw. św. Trójcy w Czudcu – wpisany do rejestru zabytków pod nr A-843 (d. nr rej. A-95) z dnia 05.01.1968 r. W skład zespołu wchodzi: kościół, ogrodzenie kościoła, plebania, budynek gospodarczy, ogrodzenie plebanii. Kościół wzniesiony został w 1713 r. z fundacji Józefa Grabińskiego. Konsekrowany w 1740 r. W latach 1713-1721 wzniesiono prezbiterium, korpus nawowy, kaplicę południową i wieżę, w 1721-1734 kaplicę północną, częściowo z wykorzystaniem materiałów po rozebraniu zamku. Kamień na budowę kościoła pochodził z murów rozebranego zamku we wsi Przedmieście Czudeckie.

Kościół barokowy, orientalny pobudowany jest na zachód od rynku w zbiegu ulic prowadzących w stronę Krosna, a odchodzących od północnej i południowej pierzei. Otoczony murem wykonanym z kamienia i cegły, tynkowanym z bramkami barokowymi od strony północnej i zachodniej, z wnękami na stacje Męki Pańskiej z 1752 r. Kościół murowany z kamienia i cegły, tynkowany, podzielony wertykalnie na fasadzie zdwojonymi, wyodrębnionymi dodatkowo kolorystycznie. Trójnawowy, bazylikowy, z parą kaplic transeptowych nakrytych kopułami, z latarniami, z wieżą od zachodu. Prezbiterium dwuprzęsłowe, zamknięte trójbocznie, przy nim od pn. składzik, od pd. zakrystia. Fasada zachodnia o narożnikach zaokrąglonych, na narożnikach rzeźby kamienne św. Jana

Nepomucena i św. Mikołaja. Nawy boczne otwarte do głównej półkolistymi arkadami o profilowanych archiwoltach, tęczą o wykroju półkolistym, ujęta filarami przyściennymi. Ściany wnętrza rozczłonkowane

parzystymi pilastrami. Sklepienia kolebkowo – krzyżowe na parzystych gurtach. W kaplicach pilastry załamane w narożnikach wspierające, przełamujące się belkowanie, w zakrystii, składziku i kruchcie pod wieżą sklepienia kolebkowo – krzyżowe. Portal główny zamknięty łukiem odcinkowym, zwieńczony przyczółkiem o łuku koszowym, z nim malowidło z herbem Pomian Grabińskich, napis fundacyjny i data, portale boczne zamknięte odcinkowo. Wieża na rzucie kwadratu, dwukondygnacyjowa. Dachy kryte blachą: nad prezbiterium i nawą dwuspadowy o wspólnej kalenicy, nad nawami bocznymi pulpitowe, nad zakrystią i składzikiem dwuspadowe. Ołtarz główny 1879 projektował Ferdynand Majerski architekt przemyski, wykonał Julian Szopiński, ołtarze boczne: przy tęczy późnobarokowe z ornamentami w stylu regencji przed 1721, restaurowane 1967, północny barokowy około 1700 na wysokim cokole z rzeźbami św. Józefa z Dzieciątkiem i Łukasza, południowy późnobarokowy z ornamentami w stylu regencji i rokoka 3 ćw. XVIII w. w nawach bocznych w lewej późnobarokowy 1 ćw. XVIII w. w prawej późnobarokowy z ornamentami w stylu rokoka i regencji 2 poł. XVIII w. Pod kościołem znajdują się krypty, w których była pochowana rodzina fundatorów – Grabińskich. Część wyposażenia kościoła została przeniesiona do muzeum archidiecezjalnego w Przemyślu.

8 września 2002 r. kościół parafialny został podniesiony do rangi sanktuarium. Miała wtedy miejsce koronacja cudownego, łaskami słynącego obrazu Matki Boskiej Czudeckiej. Od tej pory też Maryja w Czudcu odbiera cześć jako Łaskawa Królowa Różańca Świętego. Obraz Pani Czudeckiej namalowany został na desce. Jest on dość duży, ma bowiem wymiary 125 cm wysokości i 83 cm szerokości. Prezentuje ikonowy typ Hodegetrii (z gr. Przewodniczka, Wskazująca drogę), czyli wyobrażenie Maryi trzymającej na lewej ręce Dzieciątko Jezus, a prawą wskazującą na Nie. Ze względu na przemalowania trudno jest ustalić bliższą datę jego powstania oraz autorstwo. Prawdopodobnie zakupił go Mikołaj Strzyżowski, dziedzic czudecki i umieścił w ufundowanej przez siebie świątyni św. Zofii. Z tego względu można przyjąć, iż powstał pod koniec XV lub na początku XVI w.

Bożnica – jest usytuowana w północno - wschodnim narożniku rynku. Jest drugą wybudowaną w tym miejscu; pierwsza drewniana, spłonęła w wielkim pożarze Czudca 5 kwietnia 1751 r. Odbudowana przy znaczącym wsparciu finansowym dziedzica miasta Czudca Wojciecha Grabińskiego, w trzeciej ćwierci XVIII wieku - po 1754 r. Do 1939 r. synagoga służyła Żydom jako dom modlitwy, w jej sąsiedztwie znajdował się cmentarz żydowski oraz mykwa. W czasie okupacji hitlerowskiej Żydzi z Czudca zostali wywiezieni do getta w Rzeszowie. W budynku mieścił się, magazyn zbożowy, sala zabaw, później kino. Niewłaściwe użytkowanie

zniszczyło piękną polichromię synagogi. Nie odtworzono jej, ze względu na znaczne zniszczenia i wysokie koszty odnowień. Synagogę wyremontowano i zaadaptowano ze środków finansowych Ministerstwa Kultury w latach 1969-1972 według projektu inż. Czesława Białego. Salę modlitwy na parterze od wschodu, podzielono płytą na dwie kondygnacje, parter zaś podzielono na mniejsze pomieszczenia. Zachowano zewnętrzną bryłę budowli,

prostokątne okna, zamknięte półkoliście blendami nadokiennymi, w parterze od południa. Drewniane drzwi klepkowe, wejściowe do synagogi. Od 1973 roku w synagodze funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna.

Kościół filialny św. Marcina (ob. kaplica cmentarna) w otoczeniu nagrobków i cmentarza. Jego powstanie

datowane jest na rok 1326. Był to pierwszy kościół parafialny w Czudcu. Niestety uległ zniszczeniu, a na jego miejscu został wybudowany mały kościół murowany pod tym samym wezwaniem w latach 1704 – 1709.

Kościółek wykorzystywany jest do dziś jako kaplica cmentarna.

Zespół dworsko – parkowy w Czudcu przy ul. Parkowej – wpisany do rejestru zabytków architektury pod nr

Fot. Leszek Drzał

A-834 (d. nr A-220) z dnia 13.04.1970 r. Najbardziej okazały. Znajduje się przy ul. Parkowej. W jego skład wchodzi: dwór (1 ćw. XVIII w.), lamus tzw. Skarbiec (ok. poł. XVI w.), lodownia (XIX/XX w.), brama wjazdowa (1 poł. XIX w.), park krajobrazowy (XVIII w.). Dwór wzniesiony został w 1 ćw. XVIII w. jest to obiekt murowany, ceglano – kamienny, parterowy z piętrową przybudówką. Część

piętrowa została dobudowana końcem XIX lub początkiem XX w., wnętrza przebudowano ok. 1970 r. W latach powojennych mieściło się w nim Liceum Ogólnokształcące, później internat i mieszkania nauczycieli. Jest to obiekt murowany z kamienia, na rzucie węgielnicy. W południowo – zachodniej części zespołu rozciąga się park krajobrazowy ze stawem. Powstał w 1 poł. XVIII w. i stanowi przykład ówczesnej kompozycji ogrodowej. Występują w nim zarówno drzewa krajowe, jak i egzotyczne (m.in. tulipanowce, platany). Do parku prowadzą dwie bramy wjazdowe. Mają kształt słupów zwieńczonych kulami. Obecnie w dworze mieści się Zespół Szkół.

Zespół dworsko – parkowy w Czudcu przy ul. Strumykowej – wpisany do rejestru zabytków pod nr A-844

Fot. Leszek Drzał

(d. nr A-1199 z dnia 10.04.1989 r. Pierwotnie znajdował się na terenie Nowej Wsi Czudeckiej. W 1987 r. miała miejsce zmiana granic i od tego czasu leży w granicach Czudca. W skład zespołu wchodzi dwór (ok. poł. XIX w.), spichlerz (ok. poł. XIX w.), park krajobrazowy (XIX w.) oraz kapliczka p.w. św. Jana Nepomucena. Obejmuje on również staw i teren folwarku, które nie są wpisane do rejestru.

Istniejący dwór powstał zapewne

ok. połowy XIX w., pod koniec XIX w. został przebudowany. Jest to obiekt murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Złożony jest z dwóch brył prostopadłych do siebie, połączonych murowaną przewiązką. Część parterowa jest częściowo podpiwniczona. Od południa podcień wsparty jest na dwóch drewnianych słupach, od wschodu znajduje się trójboczny ryzalit. Część piętrowa obiektu jest całkowicie podpiwniczona. Dwór przykrywają dachy czterospadowe o konstrukcji stolcowo - płatwiowej. Elewacje ozdobione są rowkowaniami nad oknami. Okna ryzalitu umieszczone są w arkadowych wnękach. Po okapie znajdują się drewniane, dekoracyjnie wycięte kroksztyny. W bezpośrednim sąsiedztwie dworu usytuowany jest spichlerz. Wybudowany został około połowy XIX w. Obecnie jest użytkowany przez prywatnego przedsiębiorcę – wykorzystywany na sklep. Spichlerz jest obiektem murowanym, otynkowanym, trzykondygnacyjnym z jednokondygnacyjną przybudówką. Zasadniczy budynek oraz przybudówkę przykrywają dwuspadowe dachy. Istotnym elementem tego zespołu jest park. Założony został około połowy XIX w. na rzucie prostokąta, w stylu parku krajobrazowego. Najstarsze egzemplarze drzew pochodzą z końca XVIII w. (są to resztki dawnego siedliska naturalnego). Pozostałe drzewa pochodzą z okresu założenia parku (sosny czarne, jesiony, aleja grabowa i in.). Niektóre drzewa kwalifikują się jako drzewa pomnikowe (m. in. cztery okazałe dęby). Od 2000 r. zespół stanowi własność prywatną i odzyskuje dawną świetność dzięki pracom remontowym prowadzonym pod nadzorem wojewódzkiego konserwatora zabytków. Na terenie dworu znaleziono tzw. potajnik czyli tunel podziemny z wejściem w pomieszczeniu dworu i wyjściem poza dworem w okolicach strumienia od południa. Umożliwiał on opuszczenie dworu przez mieszkańców w razie zagrożenia np. napaści.

Kapliczka pw. św. Jana Nepomucena przy ul. Jasielskiej (w zespole parkowo – dworskim przy ul. Strumykowej) – wpisana do rejestru zabytków pod nr A-711 z dnia 28.05.1972 r. (dawna Nowa Wieś

Fot. Leszek Drzał

Czudecka). Usytuowana jest na skraju parku podworskiego, po północnej stronie szosy z Rzeszowa do Strzyżowa. Pochodzi zapewne z 2 połowy XIX w. Jest to kapliczka drewniana. Wykonana została w kształcie altanki na czterech słupach dźwigających daszek namiotowy pokryty gontem. Wewnątrz umieszczona została drewniana rzeźba przedstawiająca św. Jana Nepomucena. Wystawiona została na pamiątkę wielkiej powodzi, która nawiedziła te tereny wiele lat temu.

Dworzec Kolejowy w Czudcu – wpisany do rejestru zabytków pod nr A-1272 z dnia 03.10.2014 r.

Fot. Leszek Drzał

Zlokalizowany jest na przedłużeniu ul. Kolejowej w południowej części Czudca. Jest to budynek stacji kolejowej wzniesiony w 1890 r. z oryginalną architekturą wzorowaną na budynkach uzdrowiskowych. Takie same architektonicznie budowle - dzisiaj już odremontowane znajdują się w Boguchwale i w Strzyżowie. W trakcie I wojny światowej, podczas operacji gorlickiej w maju 1915 r., część budynków zostało

zniszczonych. Dworzec w Czudcu szczęśliwie uniknął zniszczenia, tak podczas I jak i II wojny światowej. Dotrwał do lat powojennych w swojej pierwotnej formie architektonicznej. Jest to budynek dwupiętrowy z poddaszem użytkowym, częściowo podpiwniczony, zbudowany na rzucie prostokąta. Obiekt szerokofrontowy, symetryczny, dwutraktowy, o bogatym detalu architektonicznym, typowym dla budynków stacji galicyjskich z końca XIX wieku. Nieruchomość o powierzchni użytkowej 605,60 m², w skład której wchodzi: piwnica: 90,21 m², parter: 208,78 m², piętro: 165,81 m², poddasze: 140,80 m². Obecnie stanowi własność prywatną.

Budynek zw. Rabinówką – wpisany do rejestru zabytków pod nr A – 1515 z dnia 26.01.2018 r. Usytuowany

jest przy wschodniej pierzei rynku czudeckiego (w jej północnej części). Wybudowany zapewne w końcu XIX w. prawdopodobnie przez Naftalego Menechema Herziga. Parokrotnie remontowany po II wojnie światowej. Pierwotnie mieszkalny, obecnie handlowy. Obiekt jest ważnym elementem układu urbanistycznego dawnego miasteczka Czudec. Budynek posiada dużą wartość historyczną. Jest przykładem nielicznie zachowanej zabudowy mieszkalnej, należącej do przywódców religijnych przedwojennej społeczności żydowskiej podkarpacia.

Dawna Łaźnia Żydowska – znajduje się ona przy ul. św. Marcina 8. Jest to murowany i otynkowany budynek

jednopiętrowy z poddaszem. W okresie międzywojennym budynek mykwy znajdował się w złym stanie i wymagał remontu. Jednak gmina żydowska nie posiadała wystarczających funduszy na ten cel. Na remont budynku naciskały także władze powiatowe. W tej sytuacji, w 1925 r., gmina żydowska zdecydowała się wdzierżawić łaźnię na 3 lata Samuelowi Bertramowi za jednorazową wpłatą 120 zł. Warunkami dzierżawy było pobieranie opłat, utrzymanie czystości oraz

ogrzewanie. Taksa za korzystanie z mykwy wynosiła od 10 do 30 gr. Dopiero w 1935 r. mykwa została odremontowana dzięki pomocy Reginy Willner. Na budynku łaźni, od strony ulicy widniał napis Fundacja błp. Józefa Willnera. Remont kosztował ok. 3300 zł. Po jego wykonaniu utrzymanie budynku należało już do gminy żydowskiej. Przed remontem w budynku tym oprócz łaźni znajdowało się mieszkanie wdowy po dawnym dzierżawcy – Ryfki Bertram.

Po wojnie w budynku mieściła się poczta, obecnie część stanowi mieszkanie komunalne, a pozostałe pomieszczenia zajmuje Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Czudcu.

Podcienia – bardzo cenna jest drewniana zabudowa północnej pierzei rynku wybudowana na uskoku terenu, opadającego w kierunku płyty rynku, w szkarpie zlokalizowane są wejścia do piwnic. Piwnice

Fot. Leszek Drzał

te są relikdami po wcześniejszych budynkach, które spłonęły w pożarze Czudca w 1865 r., ich proveniencja jest zapewne znacznie starsza niż domy z tej pierzei i sięgać może nawet XVII wieku. Z zachowanej nielicznie ikonografii Czudca oraz dokumentacji fotograficznej z lat 60-tych XX w. wynika, że część zabudowy posiadała podcienia słupowe; rozstaw słupów w podcieniu oraz ich formę udokumentował w pocz. XX w. i opublikował wybitny polski architekt Jan Sas – Zubrzycki.

Drewniany budynek mieszkalny przy ul. Rzeszowskiej 14 – wpisany do rejestru zabytków pod nr A – 1599

z dnia 21.02.2019 r. Wybudowany przez nieznaną z nazwiska cieśli dla czudeckiego kołodzieja Matuszewskiego z wykorzystaniem piwnic po wcześniejszym obiekcie. Jego powstanie datowane jest na ok. 1880 r. Obiekt może być starszy – rzut budynku z podcieniem istnieje na mapie katastralnej z 1851 r. Później rozbudowany o izdebkę i chlewik w narożu południowo – wschodnim. Parokrotnie remontowany. W międzywojniu położono na

pozostałościach gontu pokrycie z blachy i zapewne wówczas wymieniono zniszczone słupy podcienia na nowe. Podcienie to częściowo zlikwidowano na początku lat 70. XX w. przy przebudowie drogi z Rzeszowa do Frysztaka, której częścią jest ulica Rzeszowska.

Cmentarz komunalny przy kościele św. Marcina – najstarszy istniejący i zidentyfikowany pochówek na cmentarzu pochodzi z 1835 r.

Fot. Leszek Drzał

fot. Leszek Drzał

cmentarzu pochodzi z 1835 r.

Na cmentarzu pochowani są:

- Karol Cieśliński (1837-1910) - radca Sądu Krajowego i Prokurator Państwa, Kawaler Orderu Korony Żelaznej,
- anonimowi żołnierze wojny polsko-bolszewickiej; na ich zbiorowej mogile widnieje napis: POLEGŁYM W OBRONIE OJCZYZNY W WOJNIE POLSKO – ROSYJSKIEJ W ROKU 1920 – SPOLECZEŃSTWO GMINY CZUDEC, 1991 ROK,
- por. Szadkowski Alfred Dęboróg (1914 - 1944), plut. Bieda Ludwik Kot (1919 - 1944), kpr. podch. Szczepan Jan Kanar (1921 - 1944), kpr. Pasternak Józef Delfin (1919 - 1944), kpr. Mac Władysław Orzeł (1925 - 1944), którzy polegli za Ojczyznę z rąk hitlerowskich w 1944 r. i zostali pochowani w zbiorowej mogile,
- ks. prałat Jan Mac (16.01.1879 - 30.05.1972) – szambelan papieski, urodzony w Babicy, założyciel długoletni proboszcz parafii św. Kazimierza w Krakowie,
- Józef Witkowski (1845 - 15.04.1915) – dziekan i proboszcz w Czudcu,
- Franciszek Mac (31.08.1927 - 04.08.2014) – inż., żołnierz AK, długoletni dyrektor techniczny Politechniki Rzeszowskiej,
- ks. kan. Bronisław Domino (przeżył 59 lat - 10.08.1975) – który przeżył 36 lat w kapłaństwie i zmarł śmiercią tragiczną w Wyszatycach,
- Ludwik Śmiałowski (lat 67 - 29.10.1909) – powstaniec z 1863 r.

PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE

Pozostałości zamku „Czudec” zw. Górą Zamkową w Przedmieściu Czudeckim – wpisane do rejestru

zabytków pod nr A-477 z dnia 14.07.1969 r. Zespół: grodzisko i zamek położone są na prawym brzegu rzeki Wisłok, stanowiący pokryte lasem zwieńczenie Góry Zamkowej. Jego istnienie potwierdziły badania archeologiczne, które dowiodły, że we wczesnym średniowieczu obiekt ten miał charakter obronny. Prawdopodobnie pełnił funkcję strażnicy na pograniczu polsko-ruskim, a jego istnienie mogło mieć w XI-XII w. wpływ na ustabilizowanie się granicy między ziemiami

polskimi i ruskimi na tym odcinku. W skład zespołu wchodzi pozostałości grodziska i późniejszego zamku na wzgórzu i współczesne osadnictwo w sąsiedztwie góry na terenach lub w pobliżu dawnego podgrodzia. Zespół ten leży obecnie na terenie należącym do Przedmieścia Czudeckiego. Powstały w średniowieczu, rozbudowany w XVI w., zniszczony pożarem w 1692 r. i rozebrany do 1713 r. Z materiałów wybudowano kościół parafialny w Czudcu. Zachowane pod powierzchnią ziemi mury zamku odkrył w 1955 r. prof. Gabriel Leńczyk. W 2001 roku pod kierunkiem archeologa Antoniego Lubelczyka rozpoczęto kompleksowe prace archeologiczne. Odślonięte fragmenty murów pozwalają wyróżnić co najmniej trzy fazy budowlane: dwie fazy późnośredniowieczne oraz renesansową rozbudowę. Za pozostałość najstarszego zamku uznać należy kolisty lub sercowaty obwód murów na wypiętrzonej partii zamczyska. Młodszy ale prawdopodobnie również późnośredniowieczny horyzont przedstawiają mury wkomponowane wtórnie w obwód renesansowego zamku, a także jeden z obiektów powyżej renesansowej baszty sześciobocznej (prawdopodobnie piec grzewczy przy kamiennej piwnicy). Następnie zamek został rozbudowany w 1. połowie XVI w., zajmując całą dostępną przestrzeń „Zamkowej Góry”. Przyjmuje on formę nieregularnego czworoboku z zaokrąglonymi narożnikami.

PSTRĄGOWA

Zespół dworski Jareckich w Pstrągowej – wpisany do rejestru zabytków pod nr A-835 (d. nr A-1160) z dnia

Fot. Leszek Drzał

06.06.1986 r. W skład zespołu wchodzi: dwór, czworak i pozostałości parku krajobrazowego. Dwór projektowany przez architekta Franciszka Jareckiego. Został wzniesiony w 1929 r. – obok położonego na wschód od niego starego dworu drewnianego, parterowego na kamiennej podmurówce, obecnie już nie istniejącego. Nowy dwór również jest parterowy z trzema facjatami od południa, wschodu i zachodu. Frontem zwrócony jest na południowy wschód. Jest w całości podpiwniczony, piwnice

sklepienie są sklepieniami odcinkowymi, rozpiętymi pomiędzy stalowymi belkami. Wybudowany został z cegły na wysokiej podmurówce z kamienia łamanego. Przykryty jest czterospadowym dachem z drewna iglastego, krytym pierwotnie gontem, a obecnie dachówką i blachą. Połacie dachu ożywione są powiekami i dwoma ozdobnymi ceglany kominami. Elewacja frontowa jest pięcioosiowa. Dwie osie skrajne zaznaczone są oknami o podziałach sześćoosiowych, z nadokiennikami uformowanymi w tynku. Trzy osie środkowe zaznaczone zostały dwukondygnacyjnym ryzalitem ganku, tworzącym loggie widokową, ożywioną na każdej kondygnacji trzema arkadami od frontu i dwoma (również w każdej kondygnacji) od wschodu i zachodu. Arkady oraz balustrady między innymi są drewniane. Od strony północnej znajduje się ryzalit z oszklonym gankiem z wejściem do kuchni i wc. Dwór posiada dwutraktowy układ wnętrz z przelotowym przedpokojem, przesunięty z osi głównej na wschód. W centrum od frontu umieszczona została jadalnia, z oknem ujętym od strony logii dwoma figurami z kapitelami. Od strony północnej i zachodniej okna na parterze są podobne jak na fasadzie, natomiast w facjatkach umieszczono okno czteropolowe. Dwór wyposażony został w osiem par drzwi wewnętrznych o ozdobnej secesyjnej stolarce. Również drzwi wejściowe prowadzące z logii są ozdobne, elektryczne z naświetlem. Franciszek Jarecki zaprojektował także meble w stylu zakopiańskim, według wzornika Stanisława Witkiewicza, wykonane przez stolarzy z Czudca. Po II wojnie światowej we dworze mieścił się Ośrodek Zdrowia w Pstrągowej. W późniejszym czasie stał się własnością Państwa Kujawskich, lekarzy pracujących w tym Ośrodku. W latach 1986-1988 przeprowadzony został remont (wymieniono pokrycie dachu - blacha miedziana, rynny, rury spustowe, wymieniono też zniszczone części konstrukcji dachu, drewniane części facjaty i górną część werandy). Obecnie stanowi własność prywatną.

Kaplica pw. św. Bartłomieja w przys. Brzyzie – wpisana do rejestru zabytków pod nr A-116 z dnia z dnia

Fot. Leszek Drzał

15.04.2005 r. Kaplica usytuowana jest przy dawnej drodze z Pstrągowej do Zawadki na działce stanowiącej własność Danuty i Marka Bieszczad. Zbudowana ok. 1878 r. przez gospodarza z Pstrągowej – Bartłomieja Fortunę i przez niego wyposażona. Murowana z kamienia uzupełnionego cegłą, otynkowana. Na planie prostokąta zamkniętego półkoliście. Dach dwuspadowy z okapem, ograniczony od północy szczytem

z półkoliście zamkniętą wnęką pośrodku, od południa przechodzący w stożkowy, kryty blachą ocynkowaną. Pośrodku frontu otwór drzwiowy zamknięty łukiem koszowym, ograniczony po bokach dwoma parami lizen. Drzwi wejściowe drewniane, spągowe. Okna w elewacjach bocznych półkoliście zamknięte, drewniane, wielopolowe. Wnętrze jednoprzestrzenne ze sklepieniem kolebkowym. Na sklepieniu i ścianach wewnętrznych ludowe malowidła przedstawiające Anioła Stróża i „Oko Opatrzności” okolone ornamentem roślinnym z roccaille. Wewnątrz zachowane oryginalne wyposażenie. Kaplica otoczona drzewostanem (4 lipy) jest charakterystycznym składnikiem krajobrazu, kulturowego wsi Pstrągowa. Stanowi materialną pozostałość XIX-wiecznej kultury ludowej wsi i jest przejawem religijności jej mieszkańców.

Dzwonnica z zespołu kościoła parafialnego pw. św. Józefa Robotnika – wpisana do rejestru zabytków pod nr

A-1828 z dnia 08.08.2024 r. Dzwonnica na planie prostokąta, wolnostojąca, parawanowa, trójjarkadowa. Murowana z piaskowca, na wysokim cokole, otynkowana. Szczyt trójkątny, kryty blachą płaską. Arkady ostrołukowe wyłożone na obrzeżach cegłą. Dzwony odlane w 1947 r., zawieszane na wtórnej zawiesi uszatej.

WYŻNE

Obora dworska (budynek mieszkalno – gospodarczy) nr 76, wł. prywatna – wpisana do rejestru zabytków

pod nr A-993 z dnia 16.11.1975r. Do obecnych czasów niewiele się zachowało z zespołu folwarcznego w Wyżnem. Był on usytuowany po zachodniej stronie szosy z Rzeszowa do Sanoka na wzniesieniu. W skład tych pozostałości wchodzi obecnie obora, piwnica i starodrzew. Budynek obory wzniesiony został prawdopodobnie pod koniec XVIII wieku. Około roku 1900 od Uznańskich,

ówczesnych właścicieli folwarku, zakupili go Żydzi. W 1909 r. odsprzedali obiekt Janowi Fladze. W rękach jego rodziny pozostawał przez długie lata, jako budynek mieszkalno-gospodarczy (nr 99, dawny nr 78, a jeszcze wcześniej nr 66). Wybudowany został z kamienia, otynkowany. Wzniesiony jest na rzucie wydłużonego prostokąta. Przykryty został czterospadowym dachem, pokrytym dachówką ceramiczną zakładkową, z gąsiorami na narożach. Zastosowana tu została więźba stolcowa, kołkowana, powiązana dodatkowymi zastrzałami z krokwiami i jętkami. Dach wysunięty jest poza lico ścian na ozdobnie profilowanych krokwiach. Wewnątrz znajduje się strop belkowy poprzeczny. W części gospodarczej budynku jest on wsparty na sześciu sfazowanych u góry słupach, tworzących podział wnętrza na trzy części. W dłuższych ścianach umieszczone zostały okna zamknięte segmentowo, rozglifione do wewnątrz. Wjazd znajduje się na krótszym boku, od strony wschodniej. W zachodniej części obiektu umiejscowione zostało dwuizbowe mieszkanie. W skład zespołu wchodzi także kamienna sklepiona piwniczka, która jest usytuowana na zachód od budynku. Powstał prawdopodobnie około połowy XIX wieku. Innym elementem dawnego zespołu folwarcznego w Wyżnem były pozostałości starodrzewia (m.in. pomnikowa lipa).

5.2.4 Zabytki ruchome

Za **zabytki ruchome** uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, a także przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome znajdujące się na terenie Gminy Czudec to wyposażenie obiektów sakralnych, figury świętych czy sztandar Szkoły Podstawowej w Czudcu. Są one wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Podkarpackiego Konserwatora Zabytków.

CZUDEC

Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Św. Trójcy w Czudcu – wpis pod nr B-241 z dnia 10.06.1992 r. – jest to największy zbiór zabytków ruchomych na terenie Gminy. Wyposażenie kościoła stanowi cenny zespół zabytków ruchomych z okresu XV do początku XX w. o dużych wartościach kulturowych. W jego skład wchodzi:

- ołtarz główny, barok, poł. XVIII w. i neobarok, 1879 r., drewno polichromowane, pozłacane, wys. 1270 cm;
- tabernakulum z ołtarza głównego, barok, poł. XVIII w. i neobarok, 1879 r., drewno polichromowane, pozłacane;
- obraz „Trójca Święta” z ołtarza głównego, neobarok, 1892 r., mal. Jabłoński, płótno/olej, wym. 280 x 160 cm;
- obraz „Matka Boża Łaskawa”, w typie Piekarskiej, gotyk, ok. 1450-1460, tempera na desce (obecnie w ołtarzu bocznym południowym), wym. 125 x 83 cm;
- ołtarz boczny pw. św. Rodziny, barok, pocz. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 200 x 130 cm;
- ołtarz boczny pw. św. Anny, barok, pocz. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 200 x 130 cm;
- obraz „Św. Anna” z ołtarza jw., barok, XVII/XVIII w., al. Stefan Złotochowicz, płótno/olej, wym. 153 x 70 cm;
- ołtarz boczny pw. Matki Bożej Bolesnej, barok, ok. 1700 r., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 400 x 135 cm;
- ołtarz boczny pw. Św. Jana Nepomucena, barok, 2 poł. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 440 x 140 cm;
- ołtarz boczny pw. Matki Bożej Łaskawej, barok, 3 ćw. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 900 x 380 x 160 cm;
- ołtarz boczny pw. Pana Jezusa, barok, XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 700 x 420 x 130 cm;
- ambona, neobarok, 1879 r., drewno polichromowane, pozłacane, wym. 450 x 135 x 100 cm;
- chrzcielnica, barok, XVII w., marmur, piaskowiec, miedź puklowana, wym. 184 x 160 cm;
- konfesjonał (4 szt.), neobarok, pocz. XX w., drewno pozłacane, wym. 320 x 175 x 105 cm;
- kropielnica, barok, 1796 r., piaskowiec, wym. 85 x 51 cm;
- świecznik (2 szt.), barok, poł. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. 169 cm;
- rzeźba św. Antoni, neobarok, XIX w., drewno polichromowane, wys. ok. 150 cm;
- krucyfiks procesyjny, barok ludowy, k. XVIII/p. XIX w., drewno, mosiądz, wym. 180 x 51 cm – drzewco, 35 x 28 cm – figura;

- krucyfiks w kruchcie, barok ludowy, k. XVIII/p. XIX w., drewno polichromowane, wym. 110 x 55 cm, wym. figury 55 x 42 cm;
- krucyfiks (z komody zakrystyjnej), neobarok, poł. XIX w., drewno polichromowane, wys. 50 cm;
- rzeźba Anioł (w kruchcie), neobarok, XIX w., drewno polichromowane, wym. 100 x 200 cm;
- obraz „Ostatnia Wieczerza”, barok, XVIII w., płótno/olej, wym. 106 x 225 cm;
- obraz „Św. Zofia z trzema córkami”, barok, XVIII w., płótno/olej, wym. 153 x 70 cm;
- obraz „Hołd Trzech Króli”, barok, ok. poł. XVIII w., płótno/olej, wym. 289 x 138 x 70 cm (w decyzji określony jako XIX w., zawieszony w kościele cmentarnym – obecnie w kościele parafialnym, w prezbiterium);
- obraz „Św. Teresa”, 1938 r., mal. St. Stopa, płótno/olej, wym. 80 x 60 cm;
- obraz „Św. Andrzej Bobola”, 1938 r., mal. St. Stopa, płótno/olej, wym. 80 x 60 cm;
- obraz – portret Józefa Grabińskiego, barok, ok. poł. XVII w., płótno/olej, wym. 81,5 x 64 cm;
- obraz – portret Karoliny z Małachowskich – Grabińskiej, klasycyzm, ok. 1800 r., płótno/olej, wym. 67,5 x 53,5 cm;
- obraz – portret Franciszka Haydeckiego, klasycyzm, 4 ćw. XVIII w., płótno/olej, wym., 61 x 51 cm;
- obraz – portret Andrzeja Pruskiego, klasycyzm, ok. 1770 r., płótno/olej, wym. 56,5 x 45 cm;
- obraz – portret Antoniego Mrocza, klasycyzm, ok. 1821 r., płótno/olej, wym. 65,5 x 51 cm;
- obraz – portret Walentyna Blocka, klasycyzm, ok. 1830 r., płótno/olej, wym. 80 x 65 cm;
- obraz – portret Karola Komorowskiego, klasycyzm, ok. 1849 r., płótno/olej, wym. 63 x 50,5 cm;
- obraz – portret Jana Tytusa Hibla, realizm, ok. 1879 r., płótno/olej, wym. 69 x 55 cm,
- obraz – portret Józefa Witkowskiego, 1 poł. XX w., płótno/olej, wym. 60 x 50 cm,
- obraz – portret Blasiusa Stopy, 1932 r., płótno/olej, wym. 70 x 55 m,
- kielich mszalny, renesans, 1616 r., srebro pozłacane, wys. 23 cm,
- puszka, manieryzm, XVII w., srebro pozłacane, wys. 28,7, śr. stopy 26 cm,
- kielich mszalny, neobarok, 1890 r., srebro pozłacane, wys. 21 cm, śr. stopy 13,6 cm,
- kielich mszalny, neobarok, 1849 r., srebro, metale kolorowe, pozłacane, wys. 22 cm,
- świecznik ołtarzowy, 14 szt., neobarok, ok. poł. XIX w., mosiądz pozłacany, wys. 80 cm,
- monstrancja, klasycyzm, ok. poł. XIX w., wys. 58 cm, 28 śr. stopy,
- monstrancja, neobarok, XIX w.(?), srebro, metale kolorowe, pozłacane, wys. 90 cm, 36,5 śr. stopy,
- relikwiarz Drzewa Krzyża Św., klasycyzm, ok. poł. XIX w., srebro pozłacane, wys. 52cm, 23,5 śr. stopy,
- relikwiarz Św. Jana Bosco, ok. 1890 r., neobarok, brąz, odlew, wys. 26 cm, 11,5 cm śr. stopy,
- pacyfikał, klasycyzm, 1793 r., srebro, kameryzacja granatem, wym. 44 x 20 x 13,5 cm,
- krzyż ołtarzowy, neogotyck, ok. 1880 r., brąz złocony, odlew, wym. 37 x 16,5 cm,
- epitafium inskrypcyjne Józefa Grabińskiego, (zm. 1750 r.) klasycyzm, 1789 r., marmur, wym. 63 x 77 cm,

- epitafium inskrypcyjne Wojciecha Grabińskiego, klasycyzm, 1786 r., marmur, wym. 63 x 77 cm,
- epitafium inskrypcyjne ks. Józefa Chmielińskiego, brak cech stylowych, XIX w., marmur, wym. 30 x 31 cm,
- dokument – dekret wprowadzenia Bractwa Trójcy Św., 1724 r., papier,
- ornat czerwony, barok, XVIII w., jedwab, aplikacje, wym. 102 x 63 cm,
- ornat zielony, barok, XVIII w., jedwab, wym. 100 x 62 cm,
- ornat fioletowy, rokoko, 1750-1780 r., jedwab, wym. 102 x 64 cm,
- ornat fioletowy, rokoko, XVIII w., jedwab, wym. 100 x 62 cm,
- kapa biała, neobarok, XVIII/XIX w., jedwab, wym. 140 x 260 cm,
- kapa fioletowa, neobarok, XIX/XX w., aksamit, jedwab, wym. 140 x 280 cm,
- ornat biały, barok, 2 poł. XVIII w., jedwab biały i seledynowy, wym. 102 x 62 cm,
- ornat biały, barok, 2 poł. XVIII w., jedwab biały i różowy, wym., 102 x 62 cm,
- ornat fioletowy, barok, XVIII i XIX w., jedwab, aksamit, wym. 101 x 60 cm,
- ornat biały, rokoko, 1750-1780 r., jedwab, aksamit, wym. 100 x 62 cm,
- ornat biały, welum, bursa, stuła, klasycyzm, IX w., aksamit (brązowy), jedwab, haft wypukły, wym., 102 x 63 cm,
- ornat czerwony, welum, bursa, barok, XVIII i XIX w., welur, jedwab, koronka srebrna i złota, wym. 102 x 62 cm
- ornat biały, eklektyzm, pocz. XX w., jedwab atlasowy, haft wypukły (IHS na pretekście), wym. 100 x 62 cm,
- ornat czerwony, barok, 4 ćw. XVIII w., jedwab, (na karcie określony „fioletowy”), wym. 100 x 60 cm
- dalmatyka biała, klasycyzm, ok. 1800 r., brokat jedwabny, różowy, wym. 106 x 99 cm,
- ornat biały, welum, barok, po 1780 r., jedwab, wym. 102 x 64 cm, i 54 x 47 cm,
- ornat biały, neobarok, k. XIX w. i pocz. XX w., ryps jedwabny i jedwab broszowany, haft wypukły nicią metalową, wym. 102 x 62 cm,
- dzwon, 1600 r., renesans, 1600 r., stop metali, wym. 59 x 82 cm,
- dzwon, 1750 r., barok, stop metali.

Uwaga: dawna pozycja nr 25 obraz „Chrystus Biczowany” z sukienką wotywną, barok, XVII w., płótno/olej i miedź posrebrzana został przekazany do Muzeum Diecezjalnego w Rzeszowie i wpisany do inwentarza muzealnego.

Polichromia i epitafium w kościele św. Marcina – wpis pod nr B-121 z dnia 26.04.2005 r.

Sztandar z 1929 roku Szkoły Podstawowej im. Kard. S. Wyszyńskiego w Czudcu – wpis pod nr B-649 z dnia 07.02.2014 r. Sztandar dawnej Publicznej Szkoły Powszechnej należy do nielicznie zachowanych sztandarów szkolnych z okresu międzywojennego. Ufundowany został przez polskich emigrantów zrzeszonych w Klubie Zorza w Nowym Jorku. Ilustruje związki społeczne pomiędzy środowiskiem emigrantów polskich w Ameryce a tradycją polskiego szkolnictwa.

Dwa nagrobki na cmentarzu: Karola i Walerii Nitsche – wpis pod nr B-752 z dnia 27.01.2016 r. Pomniki nagrobne usytuowane są na terenie cmentarza po południowej stronie kościoła filialnego pw. Marcina, pełniącego obecnie funkcję kaplicy cmentarnej. Ich okazały format oraz ekspozycja na wzniesieniu i skierowane na panoramę Czudca sprawia, że stanowią silną dominantę estetyczną cmentarza i okolicy.

Nagrobek Karola Nitsche – pomnik Karola Ferdynanda Nitsche z 1862 r. Wykonany w technice odlewu żeliwnego, w stylu neogotyckim. Pomnik tworzy krzyż z figurą Chrystusa Ukrzyżowanego ustawiony na rozbudowanym cokole. Został wyremontowany przez Gminę Czudec w latach 2016 – 2017.

Nagrobek Waleryi – pomnik Walerii z Wojciechowskich Nitsche posiada dużą wartość artystyczną, ikonograficzną i historyczną dla regionu Czudca. Nagrobek jest niezwykle rzadkim przykładem rzemiosła artystycznego i sztuki rzeźbiarskiej wykonywanej w technice odlewu żeliwnego. Ze względu na zły stan techniczny, w 2018 r. Gmina Czudec zleciła przeprowadzenie prac konserwatorskich

Instrument organowy wraz z prospektem w kościele parafialnym pw. Św. Trójcy – wpisany do rejestru zabytków pod poz. B – 947 z dnia 26.07.2019 r.

Instrument

wraz z prospektem powstał w latach 1956-1958, jako realizacja organmistrzowska Feliksa mazura z Połomi. Jest instrumentem 24 głosowym o bogatym romantycznym brzmieniu. Jest przykładem rozwoju i tradycji rzemiosła organmistrzowskiego w południowo-wschodniej Polsce. Eklektyczna forma prospektu organowego harmonizuje z barokowymi ołtarzami we wnętrzu kościoła, stanowi jego uzupełnienie.

Figura przydrożna św. Jana Nepomucena przy ul. Św. Jana – wpisana do rejestru zabytków pod poz. B – 964 z dnia 12.02.2020 r.

Fot. Leszek Drzał

Przydrożna figura z 1752 r. wykonana przez nieznanego twórcę czerpiącego inspirację z rzeźby sakralnej okresu późnego baroku. Ikonograficznie należy do typowych i licznie występujących na terenie województwa podkarpackiego przedstawień św. Jana Nepomucena, stawianych nad wodami, przy mostach, a także na rozstajach dróg. Jak głosi legenda wzniesiona została na pamiątkę wielkiej powodzi rzeki Wisłok.

Fundatorką figury jest zapewne Karolina Grabińska z domu Machowskich, o czym świadczy herb Nałęcz oraz data na cokole figury.

Figura została wyremontowana w 2020 r. przy współpracy ze Starostwem Powiatowym w Strzyżowie.

PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE

Figura przydrożna Matki Bożej Różańcowej – wpisana do rejestru zabytków pod numerem rejestru B-1062

z dnia 28.06.2023 r. Figura została ufundowana w 1924 r. przez Katarzynę Jackową. Usytuowana jest przy drodze wylotowej z Czudca w kierunku południowym. Postać Matki Bożej wykonana została piaskowca wg wzoru ikonograficznego Matki Bożej z Lourdes.

PSTRĄGOWA

Figura św. Jana Nepomucena w Pstrągowej – wpisana do rejestru zabytków pod poz. B-58 z dnia 24.04.2002 r. Stoi na placu obok kościoła parafialnego. Położona jest na terenie pierwotnego założenia kościelnego.

Usytuowana jest w południowo-zachodnim narożniku placu kościelnego, obok nowszego krzyża misyjnego. Jest to późnobarokowa, kamienna rzeźba pochodząca z XVIII wieku. Obecnie umieszczona jest na nowym cokole wykonanym z cegły i pomalowanym na kolor bordo. Postać św. Jana Nepomucena jest przemalowana.

Wyposażenie kaplicy przydrożnej pw. św. Bartłomieja „Na Brzyziu” – wpis pod poz. B-134 z dnia 06.12.2005 r.:

- ołtarz ok. 1875 r. (?), drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 170 x 140 cm, mensa 98 x 170 cm. Rzeźby aniołków wys. ok. 42 cm,
- obraz Św. Bartłomiej, 1875 r. (?) w ołtarzu głównym, płótno/olej, wym. 78 x 60 cm,
- kropielnica I, 1889 r., cyna, wys. 35 cm,

- kropielnica II, k. XIX w., kamień, wys. 53 x 52 cm średnicy,
- polichromia ścienna, 1875 r.(?), suchy fresk, wym. kolebkowego sklepienia 350 x 220 cm
- obraz Matka Boża Szkaplerzna, k. XIX w., płótno/olej, wym. 68 x 92 cm,
- obraz Św. Franciszek, 1882 r., płótno/olej, wym. 75 x 61 cm,
- oleodruk „Św. Józef”, k. XIX w., papier, wym. 66 x 53 cm,
- oleodruk „Matka Boża”, k. XIX w., płótno, 64 x 59 cm,
- oleodruk „Dobry Pasterz”, k. XIX w., płótno, 60 x 48 cm,
- grafika Przyjęcie fundatora do III zakonu Św. Franciszka, 1885 r., wym. 41 x 51 cm, litografia, autor: A. Lippert,
- grafika Tablica z episkopatem z 1890 r., wym. 59 x 67 cm, miedzioryt,
- grafika Św. Katarzyna, k. XIX w., wym. 34 x 24 cm, litografia barwna,
- grafika Św. Wojciech, k. XIX w., papier tłoczony, pozłacany, wym. 51 x 36 cm, litografia barwna,
- grafika „Św. Wiktoria”, k. XIX w., wym. 25,4 x 20 cm, litografia,
- grafika „Narodziny Jezusa”, k. XIX w., papier, bordiura w kolorze złotym, wym. 43 x 33 cm,
- grafika „Koronacja M. Bożej”, k. XIX w., wym. 33 x 21 cm,
- grafika „Św. Mateusz”, k. XIX w., wym. 46 x 36 cm,
- grafika „Stworzenie Świata”, k. XIX w., wym. 49 x 36 cm,
- grafika „Pan Jezus przed Piłatem”, k. XIX w., wym. 47 x 36 cm,
- grafika „Ecce Homo”, k. XIX w., wym. 28 x 42 cm,
- grafika „Mater Dolorosa”, k. XIX w., wym. 28 x 42 cm,
- świecznik I (2 sztuki), XIX/XX w., cyna, wys. 40 cm,
- świecznik II (2sztuki), XIX/XX w., cyna, wys. 34 cm,
- lampka wisząca, k. XIX w., szkło lane, wys. 22 x 13 cm średnicy.

5.2.5 Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem” (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne (obiekty i warstwy zlokalizowane w terenie) jak i ruchome zabytki (przedmioty) z nich pochodzące. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego uznaje je za „źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

Celem ochrony stanowiska archeologicznego jest niedopuszczenie do zniszczenia warstw kulturowych, a tym samym niedopuszczenie do prowadzenia na tych obszarach prac budowlanych, wykonywania głębokiej orki ciężkim sprzętem rolniczym oraz wykonywania wykopów.

Najważniejszym zabytkiem archeologicznym Gminy Czudec jest zamczysko z poprzedzającym je grodziskiem na wzgórzu zamku w Przedmieściu Czudeckim.

Na terenie Gminy Czudec znajduje się 74 stanowisk archeologicznych (wykaz stanowisk archeologicznych stanowi załącznik nr 4).

5.2.6 Dziedzictwo niematerialne

Istotną częścią dziedzictwa oprócz zabytków, dzieł sztuki i kolekcji cennych eksponatów jest także tradycja, żywe niematerialne przejawy kultury, przekazywane z pokolenia na pokolenie praktyki, wiedza, wyobrażenia, idee i wartości. Tworzy grupową, narodową, etniczną bądź religijną tożsamość. Wzmacnia poczucie przynależności do grupy, społeczności lub wspólnoty.

Jedną z legend gminy Czudec dotyczy nazwy miejscowości „Czudec”, która w ciągu wieków zmieniała się i do dziś nie została w pełni wyjaśniona. Na jej temat powstały różne legendy i hipotezy, które przeplatają się z faktami historycznymi. Jedną z hipotez jest przypuszczenie, że nazwa Czudec pochodzi od nazwiska budowniczego zamku czudeckiego – wojewody krakowskiego Teodora Czadora herbu Gryf, nazywany także Czudor. Przypuszcza się, że od jego nazwiska „Czudor” wytworzyła się z czasem nazwa „Czudec”.

W środowisku Czudeckim istnieje również bardzo rozpowszechniona i ogólnie znana legenda, powiązana z najazdem Tatarów. Otóż pewnego dnia na zamek napadła ogromna horda Tatarów, którzy oblegali zamek i przygotowali się do szturm. Wtedy to odbyła się narada wojenna i postanowiono zastraszyć atakujących. Na murach zamku pojawili się kolejno łucznicy, rzesze toporników, piechurów

i innych zbrojnych. Chociaż obrońców nie było aż tak wielu, to zmieniając stroje wojenne, mieli zamiar oszukać wrogów. Wódz napastników zaskoczony ilością wojska nie śmiał zaatakować zamku i czekał na posiłki. Tymczasem nocą z zamku wykradli się odważni rycerze i atakowali najeźdźców. Wkrótce Tatarzy doczekali się posiłków. Nadciągały kolejne tatarskie wojska. Wtedy pan zamku przypomniał sobie o sławnym strzelcu, który uwięziony był w podziemiach zamku. Obiecał mu, że jeśli zabije on wodza Tatarów, wówczas będzie wolny. Więzień wybrał największą hakownicę, wymierzył i strzelił prosto w głowę dowódcy wojsk wroga. Wtedy wśród Tatarów zapanował strach, rozległy się krzyki, bo nikt nie widział napastnika, który zabił wodza. Tatarzy uciekli w popłochu, a mieszkańcy osady krzyczeli: „Czud! Czud! Czud!”. Pan zamku w nagrodę podarował wybawcy wolność, a nazwę miejscowości z Nowogródka zmienił na Czud z czego z czasem utworzyła się nazwa Czudec.

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Podstawowe formy ochrony zabytków według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2020 r., poz. 282, art. 7 ze zm.) stanowią:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Do rejestru zabytków Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z terenu Gminy Czudec, wpisanych jest 14 obiektów nieruchomości (załącznik nr 1) oraz 9 zabytków ruchomych (załącznik nr 2) – stan na 01.08.2025 r.

5.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminną ewidencję zabytków prowadzi Wójt w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z tereny gminy (art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie kart ewidencyjnych (art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W skład wojewódzkiej ewidencji zabytków wchodzi zabytki ujęte w gminnych ewidencjach zabytków.

Gminna ewidencja zabytków obejmuje:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru oraz innych zabytków nieruchomości znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ewidencja zabytków w Gminie Czudec obejmuje 209 obiektów (wykaz stanowi załącznik nr 3).

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Czudec – analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji w konkretnym aspekcie. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów: **S**trengths (mocne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (aktualne i potencjalne szanse), **T**hreats (aktualne i potencjalne zagrożenia).

Analiza strategiczna SWOT pozwala przeanalizować atuty i słabości regionu wobec szans i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie. Stanowi pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów jednostki samorządu terytorialnego, a także ułatwia określenie problemów i wyznaczenie priorytetów rozwoju.

Poniższa tabela przedstawia wyniki analizy SWOT dotyczącej dziedzictwa kulturowego gminy Czudec.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zabytki kultury materialnej i duchowej, ▪ obowiązująca uchwała w sprawie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, ▪ aktywna działalność m.in. Ośrodka Kultury w Czudcu, czy Gminnej Biblioteki Publicznej wraz z filiami, ▪ System Informacji Przestrzennej, ▪ lokalizacja w bliskiej odległości od Rzeszowa, ▪ dobrze rozwinięta sieć dróg (droga krajowa, wojewódzka, powiatowe i gminne), ▪ dobrze rozwinięty transport publiczny (PKS, PKP i transport prywatny) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niewystarczające środki finansowe na konserwację i remont obiektów zabytkowych, ▪ niska świadomość społeczna dotycząca konieczności dbania o zabytki, ▪ brak możliwości przyznawania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane obiektom ujętym w gminnej ewidencji zabytków, a nie wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">▪ podejmowanie starań o pozyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków,▪ prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych,▪ podejmowanie kroków mających na celu zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie konieczności ochrony obiektów zabytkowych,▪ popularyzacja znaczenia zabytków oraz ich ochrony, wzrastająca liczba właściwie przeprowadzanych prac remontowo-budowlanych przez prywatnych właścicieli obiektów wpisanych do GEZ	<ul style="list-style-type: none">▪ niszczenie obiektów zabytkowych wskutek przypadkowych lub celowych działań,▪ niewłaściwe zagospodarowanie obiektów zabytkowych,▪ degradacja obiektów zabytkowych spowodowana brakiem środków finansowych,▪ brak zainteresowania właścicieli obiektów zabytkowych ich renowacją, konserwacją lub remontem▪ duże koszty remontów obiektów zabytkowych,▪ zdarzenia losowe

7. Założenia programowe – priorytety, kierunki działań i zadania do realizacji programu opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028 stanowi podstawę dla działań związanych z ochroną dóbr kultury w okresie czterech lat od podjęcia uchwały przez Radę Gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami winien kreować sferę działań prorozwojowych, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego decydującego w znacznym

stopniu o zasobach i walorach gminy. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego powinno stanowić jedną z polityk gminy.

Pierwszym podjętym i zrealizowanym przez gminę działaniem w strategii ochrony zabytków było opracowanie gminnej ewidencji zabytków. Stanowi ona bazę dla wszelkich dalszych działań w tym zakresie. Kolejnym jest opracowywanie co 4 lata Programu Opieki nad Zabytkami.

Warunkiem koniecznym i niezbędnym w formułowaniu priorytetów w zakresie ochrony dóbr kultury jest wskazanie obiektów o unikalnych cechach stylistycznych, wysokich wartościach architektonicznych i historycznych, które świadczą o specyfice regionalnego budownictwa i lokalnej tożsamości kulturowej.

Po przeprowadzeniu analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Czudec określono następujące priorytety i kierunki działań realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami:

I. Priorytet I. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania: monitorowanie stanu zachowania zabytków i dążenie do poprawy ich stanu technicznego.

Zadania:

- 1) Określenie stanu technicznego obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.
- 2) Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy.
- 3) Podejmowanie starań o pozyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.
- 4) Występowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych.
- 5) Udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków z budżetu Gminy Czudec.
- 6) Pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków dla właścicieli zabytków nieruchomości.

II. Priorytet II. Promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunek działania: udostępnianie informacji dotyczących dziedzictwa kulturowego.

Zadania:

- 1) Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy.
- 2) Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych m. in. przy współpracy z placówkami oświatowymi.
- 3) Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.

8. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec

Przyjęte zadania mają szansę zostać zrealizowane tylko poprzez wspólne działania władz samorządowych, wojewódzkiego konserwatora zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, samorządowe jednostki kultury (Ośrodek Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna), organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawa.

Do wykonywania zadań określonych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec wykorzystywane będą następujące instrumenty:

- a) instrumenty prawne – wynikające z przepisów ustawowych, które obejmują m.in. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- b) instrumenty finansowe – obejmujące m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy Czudec, udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- c) instrumenty koordynacji – obejmujące m.in. realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych dokumentach strategicznych;
- d) instrumenty społeczne – obejmujące m.in. działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi;
- e) instrumenty kontrolne – obejmujące m.in. aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitorowanie stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny i monitoringu realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028

Proces osiągania celów Programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- 1) bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- 2) ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych,
- 3) ocenę realizacji programu wdrażania tras turystyczno – edukacyjnych na terenie gminy,
- 4) ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków,
- 5) ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Obowiązek monitorowania realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z ustawowymi zapisami, po dwuletnim okresie funkcjonowania programu, Wójt Gminy przedłoży Radzie Gminy sprawozdanie z jego realizacji. Proces monitorowania będzie polegał na obserwowaniu zmian, jakie zachodzą w wyniku realizacji celów i zadań programu oraz analizie zebranych danych i opracowaniu raportów. Monitorowanie programu i raport z jego realizacji, przeprowadzony po upływie dwóch lat oraz programowanie opieki nad zabytkami na kolejne lata, pozwoli na zweryfikowanie obecnie poczynionych zadań, ewentualną zmianę kierunków działania i dopasowanie programu do lokalnych potrzeb i możliwości finansowych Gminy Czudec.

Za prowadzenie na bieżąco monitoringu z realizacji niniejszego programu będzie odpowiedzialny pracownik urzędu gminy zajmujący się ochroną zabytków na terenie Gminy Czudec.

10. Źródła finansowania przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obowiązek dbania o stan zabytków a tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie spoczywa we właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. Finansowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami realizowane jest z różnych źródeł. Podstawowe to:

- 1) Źródła publiczne:
 - a) **budżet państwa** – m.in. środki w ramach dotacji programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na remont i konserwacje obiektów sakralnych wpisanych do rejestru zabytków,
 - b) **budżet Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** – na prace konserwatorskie przy zabytkach archeologicznych, nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
 - c) **budżet samorządu województwa** – m.in. dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,
 - d) **granty samorządu województwa** dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych, nagrody;
 - e) **budżet samorządu gminy** – m.in. dotacje na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;
 - f) **projekty realizowane przez instytucje kultury;**
 - g) **fundusze Unii Europejskiej** związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe;
 - h) **inne źródła zagraniczne.**
- 2) Źródła prywatne:
 - a) **osób fizycznych** – składki i zbiórki publiczne na określony cel dla danej wspólnoty społecznej;
 - b) **osób prawnych;**
 - c) **organizacji pozarządowych** – stowarzyszeń, fundacji;
 - d) **wyznaniowych osób prawnych.**

Finansowanie Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czudec na lata 2025-2028 będzie realizowane z wykorzystaniem głównie środków z własnego budżetu, w miarę potrzeb i możliwości rozważane będą inne źródła finansowania.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponujące go tytułem prawnym do zabytku.

W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zdaniem własnym.

Z budżetu Gminy Czudec może być udzielona dotacja celowa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, wyszczególnionych w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie Gminy Czudec. Dotacja może być udzielona w wysokości do 75% nakładów koniecznych na wykonanie prac. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. Wniosek składa się do dnia 15 października – o dotację na następny rok. Zasady udzielania takiej dotacji reguluje uchwała nr XL/281/05 Rady Gminy Czudec z dnia 28 października 2005 r.

Gmina Czudec systematycznie przeznaczają środki finansowe na inwestycje związane z ochroną zabytków. W 2023 roku Gmina wniosowała o udzielenie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do Rejestru Zabytków lub Gminnej Ewidencji Zabytków w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

Dofinansowanie pochodzące z tego programu wynosiło do 98% kosztów kwalifikowanych, natomiast Gmina Czudec ponosiła minimalny wkład własny w wysokości 2% wartości inwestycji.

Przeprowadzone były dwa nabory. W ramach pierwszego wniosek o udzielenie dotacji złożyła Gmina Czudec oraz Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Św. Trójcy w Czudcu, a w ramach drugiego Państwo Ewa i Jakub Stawarz.

Gmina Czudec, w pierwszej edycji, otrzymała promesy na dofinansowanie inwestycji pn.:

- „Renowacja kościoła parafialnego w Czudcu”. Przyznana kwota promesy: 450 000,00 zł. Zadanie obejmowało prace polegające na osuszaniu ścian wewnętrznych i zewnętrznych poprzez wykonanie izolacji poziomej i pionowej, częściowej wymianie tynków renowacyjnych w dolnej części ścian, malowaniu ścian wewnętrznych, odnowieniu częściowym elewacji kościoła, rozebraniu i ponownym ułożeniu odbojówki oraz remoncie kanalizacji deszczowej wraz z orynowaniem.
- „Renowacja Publicznej Biblioteki w Czudcu”. Przyznana kwota promesy: 400 000,00 zł. Zadanie obejmowało prace polegające na: osuszeniu ścian fundamentowych wraz z wykonaniem izolacji,

odwodnieniu budynku, wymianie rynien i okuć blacharskich, naprawie gzymsów i częściowego pokrycia dachu, wymianie centralnego ogrzewania oraz renowacji elewacji budynku.

- „Remont dachu sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Nowej Wsi”. Przyznana kwota promesy: 150 000,00 zł. Zadanie obejmowało demontaż i ponowne zamontowanie istniejącego pokrycia dachowego (dachówka), wymianę konstrukcji dachu oraz wymianę rur spustowych wraz z orynowaniem na sali gimnastycznej (obiekt zabytkowy - dawna szkoła) przy Szkole Podstawowej w Nowej Wsi.

W edycji drugiej otrzymano promesę w wysokości 43 120,00 zł na zadanie pn. „Renowacja figury Matki Bożej Różańcowej”. Zadanie obejmowało wykonanie konserwacji technicznej. Zaplanowano również konserwację estetyczną.

12. Bibliografia

1. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026
2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
3. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030
4. Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020
5. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030
6. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025
7. Strategia Rozwoju Powiatu Strzyżowskiego na lata 2017-2025
8. Studium Historyczno-Urbanistyczne
9. Studium ochrony wartości kulturowych i krajobrazu dla Gminy Czudec
10. Wytyczne konserwatorskie dla miejscowości Czudec (aktualizacja)
11. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
12. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czudec
13. Strategia Rozwoju Gminy Czudec na lata 2016-2026
14. Muzeum Podkarpackie w Krośnie, *Archeologia okresu nowożytnego w Karpatach polskich*, pod red. Jana Gancarskiego, wyd. MITEL, Krosno 2008
15. Muzeum Okręgowe, *VARIAE SENTENTIAE, Księga Jubileuszowa Działu Archeologii Muzeum Okręgowego w Rzeszowie*, pod. red. Joanny Podgóskiej-Czopek, wyd. Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, MITEL, Rzeszów 2010
16. Muzeum Podkarpackie w Krośnie, *Późne średniowiecze w Karpatach polskich*, pod red. Jan Gancarski, wyd. MITEL, Krosno 2007
17. R. Czech, M. Łyszczarz, A. Rykała, *Zaborów Nasze Korzenie, Zarys historii wsi i szkoły*
18. Ks. W. Gwoździcki, *Dzieje miasteczka i parafii Czudec*, Wyd. Archidiecezji Przemyskiej, Przemyśl 1992
19. M. Gątorska, *Szlakiem pstrągowskich kapliczek, figur i krzyży*, wyd. PPUH POLOX s.c. Stanisław Gątorski Sławomir Stec 38-121 Pstrągowa 815, Pstrągowa 2012
20. A. Oliwińska-Wacko, R. Wacko, *Gmina Czudec Przewodnik*, wyd. Podkarpacki Instytut Książki i Marketingu, Rzeszów 2019
21. Kwartalnik Czudecki nr 4(16), *Małe Ojczyzny Nowa Wieś cz. II*, grudzień 2002
22. Kwartalnik Czudecki nr 3(15), *Małe Ojczyzny Nowa Wieś cz. I*, wrzesień 2002
23. Kwartalnik Czudecki nr 2(14), *Małe Ojczyzny Pstrągowa*, czerwiec 2002
24. Kwartalnik Czudecki nr 1(13), *Dawny Czudec*, marzec 2002
25. Kwartalnik Czudecki nr 1(13), *Małe Ojczyzny Pstrągowa*, marzec 2002
26. Kwartalnik Czudecki nr 4(12), *Małe Ojczyzny Pstrągowa*, grudzień 2001
27. Kwartalnik Czudecki nr 3(11), *Małe Ojczyzny Wyżne*, lipiec-wrzesień 2001
28. Kwartalnik Czudecki nr 2, 2001 r., *Kolejowa rocznica. Może nie okrągła, za to oryginalna*
29. Kwartalnik Czudecki nr 2, 2001 r., *Zamek w Czudecu*
30. Kwartalnik Czudecki nr 2, 2001 r., *Małe Ojczyzny – Wyżne cz. I*

31. Kwartalnik Czudecki nr 1, marzec 2001 r., Małe Ojczyzny Babica cz. II
32. Kwartalnik Czudecki nr 2(6), czerwiec 2000, Kościół św. Marcina
33. Kwartalnik Czudecki nr 2(6), czerwiec 2000, Małe Ojczyzny Zaborów
34. Kwartalnik Czudecki nr 3(7), wrzesień 2000, Małe Ojczyzny Zaborów cz. II
35. <https://podkarpackie.pl/index.php/kultura/wojewodzki-program-opieki-nad-zabytkami/wponz-2022-2025>

Załącznik nr 1**WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO**

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru Data wpisu
1	BABICA	Zespół dworsko – parkowy z figurą św. Józefa przy drodze wojewódzkiej	A-842 04.10.1976
2	CZUDEC	Zespół zabytkowy Czudca składający się z: układu urbanistycznego średniowiecznego miasta, głównych dominat architektonicznych (zespół kościoła parafialnego pw. Św. Trójcy, bożnica, kościół filialny pw. Św. Marcina, zespół dworsko – parkowy przy ul. Parkowej oraz drewniana zabudowa w rynku i ulicach z niego wychodzących	A-369 22.08.1968
3	CZUDEC	Zespół kościoła pw. Św. Trójcy	A-843 05.01.1968
4	CZUDEC	Zespół dworsko – parkowy przy ul. Parkowej	A-834 13.04.1970
5	CZUDEC	Zespół dworsko – parkowy przy ul. Strumykowej	A-844 10.04.1989
6	CZUDEC	Kapliczka pw. Św. Jana Nepomucena przy ul. Jasielskiej (w zespole parkowo – dworskim przy ul. Strumykowej)	A-711 28.05.1972
7	CZUDEC	Dworzec kolejowy	A-1272 03.10.2014
8	CZUDEC	Budynek zw. Rabinówką	A-1515 26.01.2018
9	CZUDEC	Drewniany budynek mieszkalny, położony na działce nr 375/1 przy ul. Rzeszowskiej 14	A-1599 21.02.2019 r.
10	PRZEDMIĘSCIE CZUDECKIE	Pozostałości zamku zw. „Górą Zamkową”	A-477 14.07.69
11	PSTRĄGOWA	Zespół dworski Jareckich	A-835 06.06.1986
12	PSTRĄGOWA	Kapliczka pw. Św. Bartłomieja w przys. Brzyzie	A-116 15.04.2005
13	PSTRĄGOWA	Dzwonnica z zespołu kościoła parafialnego pw. św. Józefa Robotnika	A-1828 08.08.2024 r.
14	WYŻNE	Obora dworska (budynek mieszkalno – gospodarczy) nr 76	A – 993 16.11.1976

Załącznik nr 2**WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACIEGO**

Lp.	Miejscowość	Polozenie	Zabytek ruchomy	Nr rejestru Data wpisu
1	Czudec	Kościół parafialny pw. Św. Trójcy	<p>Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Św. Trójcy w Czudcu. W jego skład wchodzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ołtarz główny, barok, poł. XVIII w. i neobarok, 1879 r., drewno polichromowane, pozłacane, wys. 1270 cm; – tabernakulum z ołtarza głównego, barok, poł. XVIII w. i neobarok, 1879 r., drewno polichromowane, pozłacane; – obraz „Trójca Święta” z ołtarza głównego, neobarok, 1892 r., mal. Jabłoński, płótno/olej, wym. 280 x 160 cm; – obraz „Matka Boża Łaskawa”, w typie Piekarskiej, gotyk, ok. 1450-1460, tempera na desce (obecnie w ołtarzu bocznym południowym), wym. 125 x 83 cm; – ołtarz boczny pw. św. Rodziny, barok, pocz. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 200 x 130 cm; – ołtarz boczny pw. św. Anny, barok, pocz. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 200 x 130 cm; – obraz „Św. Anna” z ołtarza jw., barok, XVII/XVIII w., al. Stefan Złotochowic, płótno/olej, wym. 153 x 70 cm; – ołtarz boczny pw. Matki Bożej Bolesnej, barok, ok. 1700 r., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 400 x 135 cm; – ołtarz boczny pw. Św. Jana Nepomucena, barok, 2 poł. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 800 x 440 x 140 cm; – ołtarz boczny pw. Matki Bożej Łaskawej, barok, 3 ćw. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 900 x 380 x 160 cm; – ołtarz boczny pw. Pana Jezusa, barok, XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 700 x 420 x 130 cm; – ambona, neobarok, 1879 r., drewno polichromowane, pozłacane, wym. 450 x 135 x 100 cm; – chrzcielnica, barok, XVII w., marmur, piaskowiec, miedź puklowana, wym. 184 x 160 cm; – konfesjonał (4 szt.), neobarok, pocz. XX w., drewno pozłacane, wym. 320 x 175 x 105 cm; – kropielnica, barok, 1796 r., piaskowiec, wym. 85 x 51 cm; – świecznik (2 szt.), barok, poł. XVIII w., drewno polichromowane, pozłacane, wym. 169 cm; – rzeźba św. Antoni, neobarok, XIX w., drewno polichromowane, wys. ok. 150 cm; – krucyfik procesyjny, barok ludowy, k. XVIII/p. XIX w., drewno, mosiądz, wym. 180 x 51 cm – drzewco, 35 x 28 cm – figura; 	B-241 10.06.1992 r.

		<ul style="list-style-type: none"> – krucyfiks w kruchcie, barok ludowy, k. XVIII/p. XIX w., drewno polichromowane, wym. 110 x 55 cm, wym. figury 55 x 42 cm; – krucyfiks (z komody zakrystyjnej), neobarok, poł. XIX w., drewno polichromowane, wys. 50 cm; – rzeźba Anioł (w kruchcie), neobarok, XIX w., drewno polichromowane, wym. 100 x 200 cm; – obraz „Ostatnia Wieczerza”, barok, XVIII w., płótno/olej, wym. 106 x 225 cm; – obraz „Św. Zofia z trzema córkami”, barok, XVIII w., płótno/olej, wym. 153 x 70 cm; – obraz „Hołd Trzech Króli”, barok, ok. poł. XVIII w., płótno/olej, wym. 289 x 138 x 70 cm (w decyzji określony jako XIX w., zawieszony w kościele cmentarnym – obecnie w kościele parafialnym, w prezbiterium); – obraz „Św. Teresa”, 1938 r., mal. St. Stopa, płótno/olej, wym. 80 x 60 cm; – obraz „Św. Andrzej Bobola”, 1938 r., mal. St. Stopa, płótno/olej, wym. 80 x 60 cm; – obraz – portret Józefa Grabińskiego, barok, ok. poł. XVII w., płótno/olej, wym. 81,5 x 64 cm; – obraz – portret Karoliny z Małachowskich – Grabińskiej, klasycyzm, ok. 1800 r., płótno/olej, wym. 67,5 x 53,5 cm; – obraz – portret Franciszka Haydeckiego, klasycyzm, 4 ćw. XVIII w., płótno/olej, wym., 61 x 51 cm; – obraz – portret Andrzeja Pruskiego, klasycyzm, ok. 1770 r., płótno/olej, wym. 56,5 x 45 cm; – obraz –m portret Antoniego Mroczka, klasycyzm, ok. 1821 r., płótno/olej, wym. 65,5 x 51 cm; – obraz – portret Walentyna Blocka, klasycyzm, ok. 1830 r., płótno/olej, wym. 80 x 65 cm; – obraz – portret Karola Komorowskiego, klasycyzm, ok. 1849 r., płótno/olej, wym. 63 x 50,5 cm; – obraz – portret Jana Tytusa Hibla, realizm, ok. 1879 r., płótno/olej, wym. 69 x 55 cm, – obraz – portret Józefa Witkowskiego, 1 poł. XX w., płótno/olej, wym. 60 x 50 cm, – obraz – portret Blasiusa Stopy, 1932 r., płótno/olej, wym. 70 x 55 m, – kielich mszalny, renesans, 1616 r., srebro pozłacane, wys. 23 cm, – puszka, manieryzm, XVII w., srebro pozłacane, wys. 28,7, śr. stopy 26 cm, – kielich mszalny, neobarok, 1890 r., srebro pozłacane, wys. 21 cm, śr. stopy 13,6 cm, – kielich mszalny, neobarok, 1849 r., srebro, metale kolorowe, pozłacane, wys. 22 cm, – świecznik ołtarzowy, 14 szt., neobarok, ok. poł. XIX w., mosiądz pozłacany, wys. 80 cm, – monstrancja, klasycyzm, ok. poł. XIX w., wys. 58 cm, 28 śr. stopy, – monstrancja, neobarok, XIX w.(?), srebro, metale kolorowe, pozłacane, wys. 90 cm, 36,5 śr. stopy, – relikwiarz Drzewa Krzyża Św., klasycyzm, ok. poł. XIX w., srebro pozłacane, wys. 52cm, 23,5 śr. stopy, – relikwiarz Św. Jana Bosco, ok. 1890 r., neobarok, brąz, odlew, wys. 26 cm, 11,5 cm śr. stopy, – pacyfikał, klasycyzm, 1793 r., srebro, kameryzacja granatem, wym. 44 x 20 x 13,5 cm, – krzyż ołtarzowy, neogotyck, ok. 1880 r., brąz złożony, odlew, wym. 37 x 16,5 cm, – epitafium inskrypcyjne Józefa Grabińskiego, (zm. 1750 r.) klasycyzm, 1789 r., marmur, wym. 63 x 77 cm, – epitafium inskrypcyjne Wojciecha Grabińskiego, klasycyzm, 1786 r., marmur, wym. 63 x 77 cm, 	
--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> - epitafium inskrypcyjne ks. Józefa Chmielińskiego, brak cech stylowych, XIX w., marmur, wym. 30 x 31 cm, - dokument – dekret wprowadzenia Bractwa Trójcy Św., 1724 r., papier, - ornat czerwony, barok, XVIII w., jedwab, aplikacje, wym. 102 x 63 cm, - ornat zielony, barok, XVIII w., jedwab, wym. 100 x 62 cm, - ornat fioletowy, rokoko, 1750-1780 r., jedwab, wym. 102 x 64 cm, - ornat fioletowy, rokoko, XVIII w., jedwab, wym. 100 x 62 cm, - kapa biała, neobarok, XVIII/XIX w., jedwab, wym. 140 x 260 cm, - kapa fioletowa, neobarok, XIX/XX w., aksamit, jedwab, wym. 140 x 280 cm, - ornat biały, barok, 2 poł. XVIII w., jedwab biały i seledynowy, wym. 102 x 62 cm, - ornat biały, barok, 2 poł. XVIII w., jedwab biały i różowy, wym., 102 x 62 cm, - ornat fioletowy, barok, XVIII i XIX w., jedwab, aksamit, wym. 101 x 60 cm, - ornat biały, rokoko, 1750-1780 r., jedwab, aksamit, wym. 100 x 62 cm, - ornat biały, welum, bursa, stuła, klasycyzm, IX w., aksamit (brązowy), jedwab, haft wypukły, wym., 102 x 63 cm, - ornat czerwony, welum, bursa, barok, XVIII i XIX w., welur, jedwab, koronka srebrna i złota, wym. 102 x 62 cm - ornat biały, eklektyzm, pocz. XX w., jedwab atlasowy, haft wypukły (IHS na pretekście), wym. 100 x 62 cm, - ornat czerwony, barok, 4 ćw. XVIII w., jedwab, (na karcie określony „fioletowy”), wym. 100 x 60 cm - dalmatyka biała, klasycyzm, ok. 1800 r., brokat jedwabny, różowy, wym. 106 x 99 cm, - ornat biały, welum, barok, po 1780 r., jedwab, wym. 102 x 64 cm, i 54 x 47 cm, - ornat biały, neobarok, k. XIX w. i pocz. XX w., ryps jedwabny i jedwab broszowany, haft wypukły nicią metalową, wym. 102 x 62 cm, - dzwon, 1600 r., renesans, 1600 r., stop metali, wym. 59 x 82 cm, - dzwon, 1750 r., barok, stop metali. <p>Uwaga: dawna pozycja nr 25 obraz „Chrystus Biczowany” z sukienką wotywną, barok, XVII w., płótno/olej i miedź posrebrzna został przekazany do Muzeum Diecezjalnego w Rzeszowie i wpisany do inwentarza muzealnego.</p>	
2	Czudec	Kościół św. Marcina	Polichromia i epitafium	B-121 26.04.2005 r.
3	Czudec	Szkoła Podstawowa	Sztandar szkoły	B-649 07.02.2014 r.
4	Czudec	Cmentarz	Dwa nagrobki: Karola i Walerii Nitsche	B-752 27.01.2016 r.

5	Czudec	Kościół parafialny pw. Św. Trójcy	Instrument organowy wraz z prospektem	B – 947 26.07.2019 r.
6	Czudec	ul. św. Jana	Figura przydrożna św. Jana Nepomucena	B – 964 12.02.2020 r.
7	Pstrągowa	przy kościele parafialnym	Figura św. Jana Nepomucena	B-58 24.04.2002 r.
8	Pstrągowa	Kaplica przydrożna pw. św. Bartłomieja „Na Brzyziu”	<p>Wyposażenie kaplicy przydrożnej pw. św. Bartłomieja „Na Brzyziu”:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ołtarz ok. 1875 r. (?), drewno polichromowane, pozłacane, wym. ok. 170 x 140 cm, mensa 98 x 170 cm. Rzeźby aniołków wys. ok. 42 cm, – obraz Św. Bartłomiej, 1875 r. (?) w ołtarzu głównym, płótno/olej, wym. 78 x 60 cm, – kropielnica I, 1889 r., cyna, wys. 35 cm, – kropielnica II, k. XIX w., kamień, wys. 53 x 52 cm średnicy, – polichromia ścienna, 1875 r.(?), suchy fresk, wym. kolebkowego sklepienia 350 x 220 cm – obraz Matka Boża Szkaplerzna, k. XIX w., płótno/olej, wym. 68 x 92 cm, – obraz Św. Franciszek, 1882 r., płótno/olej, wym. 75 x 61 cm, – oleodruk „Św. Józef”, k. XIX w., papier, wym. 66 x 53 cm, – oleodruk „Matka Boża”, k. XIX w., płótno, 64 x 59 cm, – oleodruk „Dobry Pasterz”, k. XIX w., płótno, 60 x 48 cm, – grafika Przyjęcie fundatora do III zakonu Św. Franciszka, 1885 r., wym. 41 x 51 cm, litografia, autor: A. Lippert, – grafika Tablica z episkopatem z 1890 r., wym. 59 x 67 cm, miedzioryt, – grafika Św. Katarzyna, k. XIX w., wym. 34 x 24 cm, litografia barwna, – grafika Św. Wojciech, k. XIX w., papier tłoczony, pozłacany, wym. 51 36 cm, litografia barwna, – grafika „Św. Wiktoria”, k. XIX w., wym. 25,4 x 20 cm, litografia, – grafika „Narodziny Jezusa”, k. XIX w., papier, bordiura w kolorze złotym, wym. 43 x 33 cm, – grafika „Koronacja M. Bożej”, k. XIX w., wym. 33 x 21 cm, – grafika „Św. Mateusz”, k. XIX w., wym. 46 x 36 cm, – grafika „Stworzenie Świata”, k. XIX w., wym. 49 x 36 cm, – grafika „Pan Jezus przed Piłatem”, k. XIX w., wym. 47 x 36 cm, – grafika „Ecce Homo”, k. XIX w., wym. 28 x 42 cm, – grafika „Mater Dolorosa”, k. XIX w., wym. 28 x 42 cm, – świecznik I (2 sztuki), XIX/XX w., cyna, wys. 40 cm, – świecznik II (2sztuki), XIX/XX w., cyna, wys. 34 cm, – lampka wisząca, k. XIX w., szkło lane, wys. 22 x 13 cm średnicy. 	B-134 06.12.2005 r.
9	Przedmieście Czudeckie	na dz. ewid. 384, obok domu nr 18	Figura przydrożna Matki Bożej Różańcowej	B-1062 28.06.2023

Załącznik nr 3

EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY, BUDOWNICTWA I ARCHEOLOGII GMINY CZUDEC

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Materiał	Datowanie	Użytkownik	Rejestr zabytków	Uwagi
1.	BABICA	Kapliczka	obok nr 72	mur.	1862	osoba fizyczna		
2.	BABICA	Kapliczka słupowa	przy drodze wojewódzkiej obok nr 365	mur.	k. XIX	osoba fizyczna		brak bieżącego remontu/pielęgnacji
3.	BABICA	Kapliczka	obok nr 264	mur.	1 poł. IX w.	osoba fizyczna		remont l. 70 XX
4.	BABICA	Kapliczka	obok nr 166	mur.	1786	osoba fizyczna		
5.	BABICA	Kapliczka	za „II Działem” w lesie w pobliżu nr 482	mur.	1925	osoba fizyczna		
6.	BABICA	Kapliczka	obok sklepu i restauracji „Galicja”	ceglane	początek XX w.	osoba fizyczna		
7.	BABICA	Pomnik Grunwaldu	Przy drodze wojewódzkiej, obok nr 345	mieszane	1910	Skarb Państwa tworzy zarząd GDDKiA Rzeszów		w kształcie kopca z krzyżem na szczycie
8.	BABICA	Przystanek kolejowy		ceglane	1900	osoba fizyczna		remont ok. 1980
9.	BABICA	Wiadukt kolejowy	nad ciekim wodnym	kam.	1888-1890	wieczyste użytkowanie PKP		
10.	BABICA	Most drogowy	nad ciekim wodnym na drodze Rzeszów - Krosno	mur.-kam.	k. XIX			
11.	BABICA	Zajazd	nr 294	ceglane	2 poł. XIX	osoba fizyczna		przebud. przed 1931, remont. l. 60 XX i ok. 1982
12.	BABICA	Leśniczówka	nr 350	mieszane	pocz. XX			
13.	BABICA	Zespół dworski a. dwór	nr 2	mieszane	XVIII	powiat strzyżowski, tworzy zarząd DPS	A-976 04.10.76	ob. Dom Pomocy Społecznej, przebud. XIX/XX i l. 20 XX nadbud.
14.	BABICA	b. czworak		mieszane	XVIII	WZPS		ob. mieszkania, położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
15.	BABICA	c. stajnia		mieszane	1 poł. XIX	RSP		brak bieżącego remontu/pielęgnacji
16.	BABICA	d. obora		ceglane	1 poł. XIX	RSP		brak bieżącego remontu/pielęgnacji
17.	BABICA	f. spichlerz		mur.	1822	RSP		remont po 1944

18.	BABICA	g. piwnica		mieszane	XVIII	WZPS		obok dworu, położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
19.	BABICA	h. Figura Św. Józefa z Dzieciątkiem	przy wjeździe do zespołu dworskiego, obok przystanku PKS	kam.	XVIII	wł. woj. podkarpackie, tworzy zarząd Dróg Wojewódzkich		położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
20.	BABICA	i. Figura NMP Niepokalanie Poczętej	na wysepce, w parku	kam.	1917	powiat strzyżowski, tworzy zarząd DPS		położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
21.	BABICA	j. pozostałości fortyfikacji		ziem. – wodne	XVII	powiat strzyżowski, tworzy zarząd DPS	A-976 04.10.76	położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
22.	BABICA	k. park			XVIII/XIX	powiat strzyżowski, tworzy zarząd DPS	A-976 04.10.76	przekomponowany na krajobrazowy, położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
23.	BABICA	l. sadzawka z wysepką w zespole dworskim	w parku		1917	Państwowa		położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
24.	BABICA	ł. most - wiadukt w zespole dworskim	nad linią kolejową przy wjeździe do zespołu dworskiego	mieszane	1888-1890	wieczyste użytkowanie PKP		położony na terenie wpisanym do rejestru zabytków
25.	BABICA	Willa	nr 364	mieszane	1925	osoba fizyczna		
26.	BABICA	a. spichlerz	nr 260 (d. nr 166)	mieszane	ok. 1910	osoba fizyczna		
27.	BABICA	b. piwnica	nr 260 (d. nr 166)	mur.-kam.	ok. 1910	osoba fizyczna		
28.	BABICA	Dom	nr 102	mur.	l. 20 XX	osoba fizyczna		
29.	BABICA	Dom	nr 99	cegłane	1910	osoba fizyczna		
30.	BABICA	Dom	nr 310-311	cegłane	pocz. XX	osoba fizyczna		
31.	BABICA	Młyn spalinowy „WŁOCH I SPÓŁKA”		cegłane	1935	GS „SCh”		nast. elektryczny, ob. magazyn nawozów, remont. po 1951
32.	CZUDEC	Układ urbanistyczny			1427, 1461-1918		A-369 22.08.68	
33.	CZUDEC	Zespół kościoła par. p.w. Św. Trójcy a. kościół			1713-1721	Parafia Rzym. – Kat. Czudec	A-95 05.01.50	wybud. kaplicy płn. 1721-1734, remont 1918, 1930, 1950, 1970, l. 90 XX
34.	CZUDEC	b. ogrodzenie		mur.	1752	Parafia Rzym. – Kat. Czudec	A-95 05.01.50	z 3 bramami oraz wnękami stacji drogi krzyżowej

35.	CZUDEC	c. plebania		mur.	ok. 1908	Parafia Rzym. – Kat. Czudec		na starszych fundamentach, remont 1969
36.	CZUDEC	d. budynek gosp.		mur.	3 ćw. XIX	Parafia Rzym. – Kat. Czudec		obora, stajnia i cz. mieszkalna, remont 1976
37.	CZUDEC	f. ogrodzenie plebani		mur.	pocz. XX	Parafia Rzym. – Kat. Czudec		remont
38.	CZUDEC	Kapliczka	ul. Grabieńskich, przy nowym cmentarzu	kamienne	pocz. XX	Urząd Gminy w Czudcu		
39.	CZUDEC	Zespół kaplicy cmentarnej p.w. Św. Marcina a. kaplica	Obok starego cmentarza	mur.	1692	Urząd Gminy w Czudcu	A-369 22.08.1968	kaplica – remont XVIII, 1906, 1936, 1962, 2004, dobudowa zakrystii i chłodni 2005
40.	CZUDEC	b. plebania	ob. dom ul. Św. Marcina 16	drewn.	k. XIX	osoba fizyczna		budynek wymaga kapitalnego remontu
41.	CZUDEC	Kapliczka p.w. Św. Rocha (ob. MB Częstochowskiej)	Przy ul. Jasielskiej 20	cegłane	1 poł. XIX	osoba fizyczna		
42.	CZUDEC	Kapliczka	ul. Jasielska	drewn.	1859	osoba fizyczna		
43.	CZUDEC	Figura Św. Jana Nepomucena	przy torach kolejowych, przy drodze do przyś. Zawisłocze	kamienne	2 poł. XIX wieku	Powiat strzyżowski		
44.	CZUDEC	Kapliczka	na dziale, od 1987 Nowa Wieś	cegłane	1920			
45.	CZUDEC	d. kapliczka	ul. Strumykowa, obok nr 25	mur.		osoba fizyczna		do 1987 r. Nowa Wieś Czudecka
46.	CZUDEC	Zespół dworski a. dwór	ul. Parkowa 3	mur.	1 ćw. XVIII	LO	A-220 13.04.1970	ob. internat i mieszkania nauczycieli, piętro dobudowano k. XIX w. lub pocz. XX w.
47.	CZUDEC	b. tzw. „Skarbiec”	ul. Parkowa 5	cegłane	ok. poł. XVI wieku	Powiat Strzyżowski	A-220 13.04.1970	obecnie Biblioteka Zespołu Szkół w Czudcu
48.	CZUDEC	c. rządcówka	ul. Parkowa	mur.	XVIII	RSP „Nowa Droga”	A-220 13.04.1970	rozebrana samowolnie w 2004 r.
49.	CZUDEC	d. lodownia	ul. Parkowa	kamienne	XIX/XX wiek	Powiat strzyżowski		
50.	CZUDEC	e. brama wjazdowa	ul. Parkowa	kamienne	1 poł. XIX wieku			
51.	CZUDEC	f. park	ul. Parkowa		XVIII wiek	Powiat Strzyżowski	A-220 13.04.1970	
52.	CZUDEC	Zespół dworski a. dwór	ul. Strumykowa	drewn.	ok. poł. XIX	osoba fizyczna	A-1199 10.04.89	do 1987 r. Nowa Wieś Czudecka
53.	CZUDEC	b. spichlerz	ul. Strumykowa	mur.	ok. poł. XIX	osoba fizyczna	A-1199 10.04.89	ob. sklep, rozbud. o sklep i aneks l. 70 XX, do 1987 r. Nowa Wieś Czudecka

54.	CZUDEC	c. kapliczka p.w. Św. Jana Nepomucena	ul. Strumykowa	drewn.	2 ćw. XIX	osoba fizyczna	A-711 28.05.72	do 1987 r. Nowa Wieś Czudecka
55.	CZUDEC	e. park krajobrazowy	ul. Strumykowa		XIX	A. i A Wołoszyn	A-1199 10.04.89	do 1987 r. Nowa Wieś Czudecka
56.	CZUDEC	Bożnica	ul. Słoneczna 2	ceglane	po 1865	Gmina Czudec	A-369 22.08.1968	obecnie Gminna Biblioteka Publiczna
57.	CZUDEC	Łaźnia żydowska	ul. Św. Marcina 8	ceglane	ok. 1920	Gmina Czudec		nast. poczta, ob. warsztaty, remont.
58.	CZUDEC	Szkoła	ul. Jasielska 11	mur.	ok. 1920	Użytkowanie wieczyste Orange Poczta Polska		nast. ZSZ, ob. poczta, remont 1985-1989
59.	CZUDEC	Zespół stacji kolejowej a. dworzec	ul. Kolejowa 41	mur.	1886-1890	Użytkowanie wieczyste Irena Pakla		remont
60.	CZUDEC	b. wieża ciśnień		drewn.	1890	PKP		z cz. mieszkalną, ob. stacja pomp i mieszkania, remont.
61.	CZUDEC	Zespół przemysłowy a. młyn spalinowy	ul. Młyńska 1	mur.	ok. 1920	Włodzimierz Nieradko		ob. elektryczny
62.	CZUDEC	b. piekarnia i kancelaria ob. dom	ul. Młyńska 1	mur.	l. 20 XX	W. Nieradko		dobud. ganku 1991
63.	CZUDEC	c. kuźnia	ul. Młyńska 1	mur.	1919-1920	T. Materna		ob. magazyn
64.	CZUDEC	Dom	ul. Jasielska nr 3 (d. nr 11)	drewn.	po poł. XIX	J. K. Kawa	A-369 22.08.1968	odbudowany
65.	CZUDEC	Dom	ul. Jasielska nr 5 (d. nr 11)	drewn.	ok poł. XIX	K. Gil	A-369 22.08.1968	brak bieżącego remontu/pielęgnacji
66.	CZUDEC	Dom	ul. Jasielska nr 13 (d. nr 9)	ceglane	1925	Z. Nowak, C. Błatiak	A-369 22.08.1968	proj. J. Urbanik ze Strzyżowa, wymiana stolarki, remont elewacji 2002
67.	CZUDEC	Zagroda a. dom stary	ul. Jasielska nr 14 (d. nr 298)	drewn.	ok. 1880	A. Szorc		
68.	CZUDEC	b. dom nowy	ul. Jasielska nr 14 (d. nr 298)	drewn.	pocz. XX	M. Szorc A. Szorc		
69.	CZUDEC	c. budynek gosp.	ul. Jasielska nr 14 (d. nr 298)	drewn.	ok. 1930	M. Szorc A. Szorc		
70.	CZUDEC	Dom	ul. Jasielska nr 33 (d. nr 8)	ceglane	ok. 1930	P. K.W. Koczur	A-369 22.08.1968	
71.	CZUDEC	Dom	ul. Jasielska nr 35 (d. nr 8)	drewn.	ok. 1920	K.,P.,P.,T.,W. Koczur	A-369 22.08.1968	brak bieżącego remontu/pielęgnacji brak użytkowania

72.	CZUDEC	Dom	ul. Jasielska nr 43 (d. nr 7)	drewn.	ok. 1920	M. i K. Jarzębiński	A-369 22.08.1968	bud. cieśla M. Kowal
73.	CZUDEC	Dom	ul. Kolejowa 28 (d. nr 42)	ceglane	3 ćw. XIX	J. Ptak, A. Duliński		ob. biura GS obiekt remontowany na bieżąco
74.	CZUDEC	Dom	ul. Kościelna 7 (d. nr 27)	drewn.	ok. 1930	Parafia Rzym.- Kat. Czudec	A-369 22.08.1968	
75.	CZUDEC	Dom	ul. Kręta nr 2 (d. nr 107)	drewn.	ok. 1910	J. Żółkiewicz	A-369 22.08.1968	brak bieżącego remontu/pielęgnacji brak użytkowania
76.	CZUDEC	Dom	ul. Prześwit nr 3 (d. nr 110)	drewn.	ok. 1900	S. Pietrucha	A-369 22.08.1968	brak bieżącego remontu/pielęgnacji
77.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 4 (d. nr 122)	drewn.	k. XIX	A. Hnatów	A-369 22.08.1968	
78.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 5-6 (d. nr 121)	drewn.	po poł. XIX	A. Barć B.,M.,M.,R.,Z. Górka	A-369 22.08.1968	
79.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 7 (d. nr 120a)	drewn.	po poł. XIX	D. Nieroda M. Skalska	A-369 22.08.1968	
80.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 13 (d. nr 284)	mur.	lata 30 XX wieku	M. Śmiałowska	A-369 22.08.1968	
81.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 14 (d. nr 283)	mur.	3 ćw. XIX wieku	Gmina Czudec	A-369 22.08.1968	Gminny Ośrodek Kultury
82.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 15 (d. nr 275)	mur.	pocz. XX wieku	K. Sitek	A-369 22.08.1968	
83.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 16 (d. nr 274)	mur.	pocz. XX wieku	K.M.,M. Moskwa	A-369 22.08.1968	
84.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 17-18 (d. nr 273)	drewniane	3 ćw. XIX wieku	G. Jaszczyszyn		brak użytkowania brak bieżącego remontu/pielęgnacji
85.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 19-20 (d. nr 272)	drewniane	3 ćw. XIX wieku	A.B.H. Drogoń S. Fornal	A-369 22.08.1968	
86.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 21-22 (d. nr 270)	drewniane	4 ćw. XIX	P. Czarnik A. i J. Gielata	A-369 22.08.1968	
87.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 23 (d. nr 269)	drewniane	3 ćw. XIX	M. Poręba	A-369 22.08.1968	
88.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 24 (d. nr 268)	drewniane	3 ćw. XIX	B.D.M. Pietrucha J. Tylek	A-369 22.08.1968	
89.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 25 (d. nr 245)	mur.	k. XIX	J. Kosak T. Kosak, M. Wajda	A-369 22.08.1968	

90.	CZUDEC	Dom	Rynek nr 27	mieszane	XVIII wiek	Z. Stec		cz. mur. XVIII (?), drewn. pocz. XX, remont ok. 1970, odbudowany
91.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 2 (d. nr 1)	drewniane	ok. poł. XIX	UG		
92.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 3 (d. nr 2)	drewniane	po poł. XIX wieku	T. Paluch	A-369 22.08.1968	rozbud. pocz. XX
93.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 5	drewniane	koniec XIX	Z. Pelechacz	A-369 22.08.1968	brak bieżącego remontu/pielęgnacji
94.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 6	drewniane	1910	A. Gąsior	A-369 22.08.1968	
95.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 9 (d. nr 2)	drewniane	4 ćw. XIX	W. Małecki	A-369 22.08.1968	
96.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 11	drewniane	po poł. XIX	W. Muszyński	A-369 22.08.1968	brak użytkowania brak bieżącego remontu
97.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 13	mur.	ok. 1920	A. T. Tomoń	A-369 22.08.1968	remont ok. 1975
98.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 14	drewniane	ok. 1880	A. Stawarz	A-369 22.08.1968	brak bieżącego remontu/pielęgnacji
99.	CZUDEC	Zagroda a. dom	ul. Rzeszowska nr 15	drewniane	1904	A. Mac	A-369 22.08.1968	
100.	CZUDEC	b. rzeźnia	ul. Rzeszowska nr 15	mur.	ok. 1920	A. Mac	A-369 22.08.1968	
101.	CZUDEC	c. obora I	ul. Rzeszowska nr 15	drewniane	ok. 1920	A. Mac	A-369 22.08.1968	
102.	CZUDEC	d. obora II	ul. Rzeszowska nr 15	drewniane	ok. 1920	A. Mac	A-369 22.08.1968	
103.	CZUDEC	e. stodoła	ul. Rzeszowska nr 15	drewniane	ok. 1920	A. Mac	A-369 22.08.1968	
104.	CZUDEC	f. figura NMP Niepokalanie Poczętej	ul. Rzeszowska nr 15	kam.	ok. 1920	A. Mac	A-369 22.08.1968	
105.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 16	drewniane	ok. 1900	J. Stawarz	A-369 22.08.1968	
106.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 18-20	drewniane	4 ćw. XIX	W. Szela, M. Tobiasz	A-369 22.08.1968	
107.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 19	drewniane	pocz. XX wieku	E. Paluch	A-369 22.08.1968	
108.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 23	cegłane	ok. 1920	H.A. Rzepka	A-369 22.08.1968	
109.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 28	cegłane	pocz. XX wieku	Z. Chłodnicka	A-369	

							22.08.1968	
110.	CZUDEC	Dom	ul. Rzeszowska nr 38	drewniane	XIX/XX	B. i W. Jakóbowicz	A-369 22.08.1968	brak bieżącego remontu/pielęgnacji brak użytkownika
111.	CZUDEC	Dom	ul. Słoneczna nr 3 (d. nr 26)	drewniane	pocz. XX	D. Fryz	A-369 22.08.1968	brak użytkownika brak bieżącego remontu/pielęgnacji
112.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Kapliczka NMP	obok nr 5 (d. nr 151)	mur.	3 ćw. XIX	A. Gwóźdź		
113.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Kapliczka	obok nr 205	mur.	1889	S. Ptak		
114.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Kapliczka	przy drodze polnej powyżej kościoła					
115.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Kapliczka	na skrzyżowaniu dróg, przy drodze do Pstrągowej			powiat strzyżowski		
116.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Szkoła		mur.	1911	Gmina Czudec		
117.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Zagroda a. dom	nr 5 (d. nr 151)	drewniane	ok. 1920	A. Gwóźdź		
118.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	c. piwnica	nr 5 (d. nr 151)	mur. (kam.)	ok. 1920	A. Gwóźdź		
119.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Zagroda a. dom	nr 187 (d. nr 290)	drewniane	l. 30 XX	S. Siuta		
120.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Dom	nr 9 (d. nr 146)	drewniane	4 ćw. XIX	A. Dudek		
121.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Dom	nr 55 (d. nr 201)	drewniane	1915	J. Barć		
122.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Dom	nr 154 (d. nr 279)	drewniane	l. 20 XX	J. Broda		
123.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Dom	nr 340 (d. nr 213)	drewniane	1934	F. Banaś		
124.	NOWA WIEŚ CZUDECKA	Młyn Wodny	obok posesji nr 129	mur.	k. XIX	M. Siuta		ob. nieużytkowany
125.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	na górze za lasem	mur.	po poł. XIX			
126.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	obok nr 20 (d. nr 165) przy drodze Gminnej Przedm. Czudeckie Wola Dół	ceglane	po poł. XIX	S. Ruszała		

127.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	przy drodze Gminnej Przed. Czudeckie Wola Góra obok nr 171	kamienne	ok. 1850	Przy granicy z B. Bury		
128.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	przy drodze powiatowej Czudec - Niechobrz pod lasem	cegłane	1871			
129.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	Przy drodze gminnej Przedm. Czudec. Wola Dół obok nr 116	cegłane	4 ćw. XIX	J.Z. Czarnik M. Ruszała		
130.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Pozostałości zamku zw. „Górą Zamkową”	przyś. Zawisłocze		XIII-XIV	Nadleśnictwo Strzyżów	A-477 14.07.69	rozebrany 1 ćw. XVIII
131.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Zagroda a. dom	nr 101 (d. nr 126)	drewniane	1865	A. Szela		
132.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	b. stodoła	nr 101 (d. nr 126)	drewniane	4 ćw. XIX	A. Szela		belki budynku silnie zaatakowane przez korniki
133.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Dom	nr 56 (d. nr 46)	drewniane	ok. 1910	S. Jacek		
134.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Dom	nr 73 (d. nr 69)	drewniane	ok. poł. XIX	U. Jacek Z. Wiśniewska		
135.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Wiatrak - koźlak	obok nr 74 (d. nr 70)	drewniane	ok. 1920	J. Wiśniewski		
136.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Most drogowy	pod drogą woj. nr 998 Babica - Warzyce	żelb.	ok. 1930			
137.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Most kolejowy	obok przepustu pod drogą woj. nr 998	żelb. – kam.	l. 20 XX			
138.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	nr 49	cegłane	pocz. XX wieku	R. Pazdan		
139.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	nr 402	cegłane	pocz. XX wieku			
140.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	nr 162	cegłane	pocz. XX wieku	I. Haligowska		
141.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	nr 256	cegłane	poł. XX wieku	K. Krok		
142.	PRZEDMIEŚCIE CZUDECKIE	Kapliczka	przy drodze gminnej Przedm. Czudeckie Góra obok nr. 165 a	mieszane	pocz. XX wieku			przebudowa w 1990 r. (zachowany stary krzyż)
143.	PSTRĄGOWA	Układ przestrzenny wsi			1425-XIX			

144.	PSTRĄGOWA	Zespół kościoła paraf. p.w. Św. Józefa a. dzwonnica		mur.	ok. poł. XIX	Parafia Rzy. – Kat.		
145.	PSTRĄGOWA	b. figura św. Jana Nepomucena		kam.	XVIII	Parafia Rzy. – Kat.	B-58 24.04.02	nowy cokół
146.	PSTRĄGOWA	Kapliczka p.w. Św. Archaniola Michała	przy głównej drodze w Pstrągowej Górnej			J. Stanek		remont l. 70 XX
147.	PSTRĄGOWA	Kaplica p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej	obok nr 278	mur.	XVIII/XIX	M. Drozd		przebud. pocz. XX, na działce w Pstrągowej
148.	PSTRĄGOWA	Kapliczka p.w. Św. Jana Nepomucena	obok nr 269	mur.	ok. poł. XIX	K. Gątorska		
149.	PSTRĄGOWA	Kapliczka p.w. Św. Rodziny	obok nr 428	mur.	II poł. XIX	W. Kut		
150.	PSTRĄGOWA	Kapliczka p.w. NMP	przy drodze do Pstrągowej Górnej	mur.	4 ćw. XIX			
151.	PSTRĄGOWA – przyś. Brzyzie	Kapliczka p.w. Św. Bartłomieja	obok nr 623	mur.	ok. 1878	M. Bieszczad	A-116 15.04.05	przebudowa dachu po 1975
152.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	obok nr 124, obok szkoły	mur.	k. XIX	Z. Kucharzyk		figurki skradzione
153.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	obok nr 65	kam.	l. 20 XX	M. Szczepan		
154.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	obok nr 156	mur.	1871	Gmina Czudec		
155.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	obok nr 199	mur.	1906	M. Haczela		
156.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	obok nr 221	mur.	4 ćw. XIX	D. Malita		
157.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	obok nr 587, przyś. Wola	mur.		W. Ustrzyńska		
158.	PSTRĄGOWA - Granice	Kapliczka	nr 692	mur.	1 ćw. XX	W. Stanek		
159.	PSTRĄGOWA - Granice	Kapliczka	nr 715	mur.	1 ćw. XX	M. Kut		
160.	PSTRĄGOWA - Betkówki	Kapliczka	nr 154	mur.	1 ćw. XX	J. Jacek		
161.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	w sąsiedztwie lasu strzyżowskiego	mur.	1 ćw. XX			
162.	PSTRĄGOWA	Szkoła	Pstrągowa Górna	mur.	1939			
163.	PSTRĄGOWA	Zespół dworski a. dwór	Pstrągowa Górna ob. dom nr 21	mur.	1929	S. Stec	A-1160 06.06.86	nast. ośrodek zdrowia, ob. dom nr 13, remont. 1986-1988
164.	PSTRĄGOWA	b. czworak	Pstrągowa Górna ob. dom nr 19	drewniane	ok. 1930	M. Wójcik		ob. dom nr 19, z wykorzystaniem materiału po rozbiórce drewn. dworu
165.	PSTRĄGOWA	e. park krajobrazowy - pozostałości	Pstrągowa Górna		XIX		A-1160 06.06.86	

166.	PSTRĄGOWA	Zagroda a. dom	nr 125	drewniane	4 ćw. XIX	W. Czarnik		
167.	PSTRĄGOWA	b. stodoła	nr 125	drewniane	1910	W. Czarnik		
168.	PSTRĄGOWA	Zagroda a. dom	nr 334	drewniane	l. 20 XX	Paraf.-Rzym.- Kat. Pstrągowa		
169.	PSTRĄGOWA	b. stodoła	nr 334	drewniane	l. 20 XX	Paraf.-Rzym. Kat. Pstrągowa		
170.	PSTRĄGOWA	Zagroda a. dom	nr 586	drewniane	ok. 1928	M. Łącka		
171.	PSTRĄGOWA	Dom	nr 382 a, przyś. Budzisz	drewniane	1929	Ł. Bocheński		
172.	PSTRĄGOWA	Dom	nr 660	drewniane	1920	Gmina Czudec		opuszczony
173.	PSTRĄGOWA	Dom	nr 665	drewniane	ok. 1920	H. Dziedzic		
174.	PSTRĄGOWA	Piwnica	z zagrody nr 682	mur.-ziem.	k. XIX	S. Ziemińska		
175.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	Obok nr 351	murowane	1918 r.			
176.	PSTRĄGOWA	Kapliczka pw. Matki Boskiej Niepokalanej	Obok nr 767	murowane	k. XX wieku			
177.	PSTRĄGOWA	Kapliczka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa	Obok nr 767	murowane	k. XX wieku			
178.	PSTRĄGOWA	Kapliczka pw. Matki Boskiej Królowej Polski	Obok nr 779	murowane	1983 r.			
179.	PSTRĄGOWA	Kapliczka ku czci Matki Bożej Niepokalanie Poczętej Królowej Polski	Obok nr 334	murowane	1996 r.			
180.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	Obok domu nr 738	murowane	1966 r.			
181.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	Obok domu nr 56	murowane	1966 r.			
182.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	Obok nr 77	murowane	1957 r.			
183.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	Obok nr 683	murowane	1956 r.			
184.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	Obok nr 507	murowane	1980-1981 r.			
185.	PSTRĄGOWA	Kapliczka	Obok nr 518	murowane	1952 r.			
186.	WYŻNE	Kapliczka	na posesji nr 85	mieszane	1936	E. Tobiasz		
187.	WYŻNE	Kapliczka	na posesji nr 74	Bet./żelbet.	ok. 1920	A. Kucharzyk		
188.	WYŻNE	Kapliczka	przy polnej drodze ok. 100 m na zach. od nr 74	kam.	początek XX w.	K. Kwitek		
189.	WYŻNE	Kapliczka	poniżej cmentarza	mur.	ok. 1910	K. Majcher		
190.	WYŻNE	Kapliczka	na granicy z Połomią	mieszane	1920-1930			

191.	WYŻNE	Pozostałości zespołu folwarcznego a. obora	nr 99	ceglane	k. XVIII	M. Bosek	A – 993 16.11.76	nast. bud. gosp. mieszk., ob. nieużytkowany
192.	WYŻNE	b. starodrzewie				M. Bosek	A-993 16.11.76	drzewostan wycięty
193.	WYŻNE	Zagroda a. dom	nr 18	drewniane	pocz. XX	A. Niemiec		
194.	WYŻNE	Zagroda a. dom	nr 66	ceglane	1930	A. Stopa		
195.	WYŻNE	b. stajnia	nr 66	mur.	ok. 1928	A. Stopa		
196.	WYŻNE	c. piwnica	nr 66	mur.	ok. 1920	A. Stopa		
197.	WYŻNE	c. piwnica	nr 74	mieszane	1875-1890	J. Piękoś		
198.	WYŻNE	Zespół willowy a. willa	nr 394, na granicy z Lubenią	drewniane	1925-1927	J. Gotman		
199.	WYŻNE	b. służbówka	nr 394, na granicy z Lubenią	drewn.	1927	J. Gotman		remont po 1975
200.	WYŻNE	c. studnia	nr 394, na granicy z Lubenią	Bet./żelbet.	1925	J. Gotman		
201.	WYŻNE	Dom	na granicy z Lubenią	mur.- drewn.	1925-1927	M. Rynkiewicz		zbudowany przez dyrektora mleczarni w Lubeni
202.	WYŻNE	Dom	nr 58	drewniane	1920	D. Łęcznar		
203.	WYŻNE	Dom	nr 68	drewniane	k. XIX w.	G. Stanek		
204.	WYŻNE	Dom	nr 92	drewniane	1889	K. Janda		
205.	WYŻNE	Zespół młyna turbinowego a. młyn		ceglane	ok. 1910	Okr. Przeds. Przemysłu Zbożowego		młyn – pożar 1935, odbud. po 1935, remont i rozbud. 1948, zmiana na elektryczny
206.	WYŻNE	b. jaz	obok nr 46, na Gwoźnicy	bet.	ok. 1910	H. Warzybok		
207.	ZABORÓW	Kapliczka NMP	Obok drogi woj. koło budynku nr 155	ceglane	k. XVIII	J. Sitek		
208.	ZABORÓW	Karczma	ob. dom nr 117	mieszane.	ok. poł. XIX	M. Kołodziej, D. Moskwa		d. czworak, przekszt. po 1945
209.	ZABORÓW	Dom	nr 146	drewniane	1933	B. Kalandyk		

Załącznik nr 4**WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA TERENIE GMINY CZUDEC**

Lp.	Miejscowość i nr stanowiska	KZP i nr stanowiska	Rodzaj i chronologia stanowiska
1	Babica st. 1	105-75/27	Ślad osadnictwa z neolitu (topór kamienny)
2	Babica st. 2	105-75/28	Osada KCWR- wczesny neolit
3	Babica st. 3	105-75/29	Ślad osadnictwa z wczesnej EB (grot oszczepu)
4	Babica st. 4	105-75/30	Ślad osadnictwa z wczesnej EB (sierp krzemienisty)
5	Babica st. 5	105-75/31	Ślad osadnictwa z neolitu (topór rógowy)
6	Babica st. 6	105-75/32	Ślad osadnictwa z OWR (denar Trojana)
7	Babica st. 7	105-75/33	Ślad osadnictwa z OWR (denar Antonina Piusa)
8	Babica st. 8	105-75/34	Ślad osadnictwa CLP-wczesny neolit
9	Babica st. 9	105-75/48	1. Dwór p. średniowiecze 2. Pałac okres nowożytny
10	Babica st. 10	105-75/49	Ślad osadnictwa prah.
11	Babica st. 11	105-75/50	1. Ślad osadnictwa k. przeworskiej, OWR 2. Osada w. średniowiecze
12	Czudec st. 1	105-74/22	1. Osada w. średniowiecze 2. Osada OWR i inne
13	Czudec st. 1	105-75/20	Grodzisko wczesne średniowiecze
14	Czudec st. 2	105-75/21	Ślad osadnictwa, neolit? (toporek kamienny)
15	Czudec st. 3	105-75/22	Ślad osadnictwa, neolit? (toporek kamienny)
16	Czudec st. 4	105-75/23	Ślad osadnictwa k. łużyckiej (nóż brązowy- IV okres EB)
17	Czudec st. 5	105-75/24	Skarb 33 monet K. Jagiellończyka, J. Olbrachta, Z. Starego, Z. Augusta i Zygmunta III
18	Czudec st. 6	105-75/25	Ślad osadnictwa, ep. kamienia
19	Czudec st. 7	105-75/26	Ślad osadnictwa, ep. kamienia
20	Czudec st. 8	105-74/23	Ślad osadnictwa w. średniowiecze
21	Czudec st. 9	105-75/42	Osada wczesne średn.?
22	Czudec st. 10	105-74/24	1. Osada neolit 2. Ślad osadnictwa k. trzcinieckiej

			3. Osada wczesna EB 4. Osada k/ łużyckiej, EB-Ha 5. Osada wczesne średn. 6. Osada średniowiecze
23	Nowa Wieś Czudecka st. 1	105-74/2	Ślad osadnictwa, podstępiec krzemienisty
24	Nowa Wieś Czudecka st. 2	105-74/3	Ślad osadnictwa, kultura pradziejowa
25	Nowa Wieś Czudecka st. 3	105-74/4	1. Ślad osadnictwa z epoki kamienia 2. Osada GTK. łużyckiej (EB-Ha)
26	Nowa Wieś Czudecka st. 4	105-74/5	Ślad osadnictwa prahistorycznego
27	Przedmieście Czudeckie st. 1	105-74/15	Ślad osadnictwa średniowiecznego
28	Przedmieście Czudeckie st. 2	105-74/16	Ślad osadnictwa prahistorycznego
29	Przedmieście Czudeckie st. 3	105-74/17	Osada GTK. łużyckiej (EB-Ha)
30	Przedmieście Czudeckie st. 4	105-74/18	Ślad osadnictwa prahistorycznego
31	Przedmieście Czudeckie st. 8	105-75/40	Punkt osadniczy pod samym zamkiem
32	Przedmieście Czudeckie st. 9	105-75/41	Rozległa osada wczesnośredniowieczna na SE od zamku
33	Przedmieście Czudeckie st. 10	105-75/43	1. osada, w. średniowiecze 2. śl. osadnictwa k. przeworskiej, OWR
34	Przedmieście Czudeckie st. 11	105-75/44	Ślad osadnictwa, EK-wcz. EB
35	Przedmieście Czudeckie st. 12	105-75/45	Ślad osadnictwa k. przeworskiej, OWR
36	Przedmieście Czudeckie st. 13	105-75/46	1. Ślad osadnictwa, ep. kam-w. EB 2. ślad osadnictwa k. prahistorycznej
37	Przedmieście Czudeckie st. 14	105-75/47	1. ślad osadnictwa, wczesna EB 2. ślad osadnictwa k. przeworskiej, OWR
38	Przedmieście Czudeckie st. 15	105-75/54	Obiekt o nieokreślonej funkcji i chronologii, ok. 1 km na północ od cmentarza w Czudcu
39	Przedmieście Czudeckie st. 16	105-75/55	Paleolit, rylec zwiłkrotniony
40	Przedmieście Czudeckie st. 17	105-75/56	Ślad osadnictwa EB-Ha
41	Przedmieście Czudeckie st. 18	104-74/64	Kurhan? Neolit?
42	Pstrągowa st. 1	105-74/1	Ślad osadnictwa z wczesnej EB
43	Pstrągowa st. 2	104-74/23	Osada CLP wczesny neolit
44	Pstrągowa st. 3	105-74/6	Ślad osadnictwa z epoki kamienia lub wczesnej EB
45	Pstrągowa st. 4	105-74/7	Ślad osadnictwa prahistorycznego
46	Pstrągowa st. 5	105-74/8	1. osada k. przeworskiej (OWR) 2. osada p. średniowieczna (lub nowożytna)

47	Pstrągowa st. 6	105-74/9	1. osada z wczesnej EB 2. osada GTK łużyckiej (EB - Ha) 3. osada prahistoryczna 4. osada nowożytna
48	Pstrągowa st. 7	105-74/10	Osada późnośredniowieczna lub nowożytna
49	Pstrągowa st. 8	105-74/11	Osada z wczesnej epoki brązu
50	Pstrągowa st. 9	105-74/12	Ślad osadnictwa, pradziejowa, odłupek krzemieny Ślad osadnictwa, późne średniowiecze-okres nowożytny, 1 fragm. ceramiki
51	Pstrągowa st. 10	105-74/13	Ślad osadnictwa, pradziejowa, odłupek krzemieny
52	Pstrągowa st. 11	105-74/14	Ślad osadnictwa, neolit, 2 fragm. ceramiki
53	Pstrągowa st. 9	105-73/39	p. osadniczy KPL - neolit
54	Pstrągowa st. 10	105-73/40	Ślad osadnictwa z wcz. EB
55	Pstrągowa st. 11	105-73/41	Ślad osadnictwa neolitycznego
56	Pstrągowa st. 12	105-73/42	1. Ślad osadnictwa neolitycznego, 2. Ślad osadnictwa prahistorycznego, 3. ślad osadnictwa p. średniowiecznego
57	Pstrągowa st. 13	105-73/43	Ślad osadnictwa z ep. kamienia
58	Pstrągowa st. 14	105-73/44	Ślad osadnictwa wcz. średniowiecznego
59	Pstrągowa st. 15	105-73/45	Ślad osadnictwa z wcz. EB
60	Pstrągowa st. 16	105-73/46	Ślad osadnictwa k. przeworskiej OWR
61	Pstrągowa st. 17	105-73/47	Ślad osadnictwa z ep. kamienia- wcz. EB
62	Pstrągowa st. 18	105-73/48	Ślad osadnictwa z neolitu lub wcz. EB
63	Wyżne st. 1	105-75/1	Ślad osadnictwa KCSz neolit
64	Wyżne st. 2	105-75/19	Stanowisko wczesno- i późnośredniowiecznym, stanowisko prahistoryczne
65	Wyżne st. 9	105-75/52	Ślad osadnictwa mezolit? Ślad osadnictwa okr. nowożytny
66	Wyżne st. 13	105-75/53	Osada w. średniowiecze
67	Wyżne st. 14	105-75/57	Osada prahistoryczna Osada w. średniowiecze okres plemienny Osada w. średniowiecze IX-XII w.
68	Wyżne st. 15	105-75/58	Ślad osadnictwa prahistoryczna
69	Wyżne st. 16	105-75/59	Ślad osadnictwa ep. Kamienia – w. EB Osada wcz. Średniowiecze (IX-XI w.)

70	Wyżne st. 17	105-75/60	Ślad osadnictwa ep. kamienia – wcz. EB Osada wcz. średniowiecze
71	Wyżne st. 18	105-75/61	Osada wcz. średniowiecze
72	Zaborów st. 1	105-74/19	Ślad osadnictwa średniowiecznego
73	Zaborów st. 2	105-74/20	Ślad osadnictwa prahistorycznego
74	Zaborów st. 3	105-74/21	Ślad osadnictwa średniowiecznego

Wykaz skrótów:

EP. kamienna – epoka kamienna

Wcz. EB – wczesna epoka brązu

EB-Ha – epoka brązu – okres halsztacki

p. średniowiecze – późne średniowiecze

KCWR – kultura ceramiki wstęgowej rytej (wczesny neolit)

CLP – kultura cyklu lendzielsko – polgardzkiego (wczesny neolit po KCWR)

KPL – kultura pucharów lejkowatych (kultura neolityczna)

KCSz – kultura ceramiki sznurowej (kultura ze schyłku neolitu)

OWR – okres wpływów rzymskich

Załącznik nr 5**WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH W PODZIALE CHRONOLOGICZNYM W GMINIE CZUDEC****I. Epoka kamienia (bez bliższego określenia)**

1. Czudec st. 6/14
2. Nowa Wieś Czudecka st. 3/16
3. Przedmieście Czudeckie st. 5/23
4. Przedmieście Czudeckie st. 6/24
5. Pstrągowa st. 16 (paleolit-41)

II. Epoka kamienia lub wczesna epoka brązu

1. Pstrągowa st. 3/28
2. Pstrągowa st. 9/34
3. Pstrągowa st. 10/35
4. Pstrągowa st. 20/45
5. Pstrągowa st. 21/46
6. Wyżne st. 5/51

III. Neolit

1. Babica st. 1/1
2. Babica st. 2/2 KCWR
3. Babica st. 5/5
4. Babica st. 8/8-CLP
5. Czudec st. 2/9-KCSz
6. Czudec st. 3/10 KCSz
7. Pstrągowa st. 2/27-CLP
8. Pstrągowa st. 11/36
9. Pstrągowa st. 12/37 KPL
10. Pstrągowa st. 14/39
11. Pstrągowa st. 15/40
12. Wyżne st. 1/47-KCSz
13. Wyżne st. 7/53-KCSz
14. Wyżne st. 8/54
15. Zaborów st. 4/58

IV. Wczesna epoka brązu

1. Babica st. 3/3
2. Babica st. 4/4
3. Pstrągowa st. 1/26
4. Pstrągowa st. 6/31
5. Pstrągowa st. 8/33

6. Pstrągowa st. 13/38

7. Pstrągowa st. 18/43

V. Epoka brązu – okres halsztacki – kultura lużycka

1. Czudec st. 4/11

2. Nowa Wieś Czudecka st. 3/16

3. Przedmieście Czudeckie st. 3/21

4. Pstrągowa st. 6/31

VI. Okres wpływów rzymskich – kultura przeworska

1. Babica st. 6/6 – denar Trojana

2. Babica st. 7/7 – denar Antonina Piusa

3. Nowa Wieś Czudecka st. 5/18

4. Pstrągowa st. 5/30

5. Pstrągowa st. 19/34

VII. Wczesne średniowiecze

1. Czudec st. 6/13

2. Przedmieście Czudeckie st. 7/25 – grodzisko (w literaturze jako Czudec st.1)

3. Pstrągowa st. 17/42

VIII. Późne średniowiecze

1. Przedmieście Czudeckie st. 1/19

2. Przedmieście Czudeckie st. 7/25 – zamek (w literaturze jako Czudec st.1)

3. Pstrągowa st. 9/34

4. Pstrągowa st. 15/40

5. Wyżne st. 6/52

6. Zaborów st. 1/55

7. Zaborów st. 3/57

IX. Późne średniowiecze lub okres nowożytny

1. Pstrągowa st. 5/30

2. Pstrągowa st. 7/32

3. Wyżne st. 3/49

X. Okres nowożytny

1. Czudec st. 5/12 – skarb monet

2. Pstrągowa st. 6/31

XI. Bliżej nieokreślone kultury prahistoryczne

1. Czudec st. 7/15

2. Nowa Wieś Czudecka st. 4/17

3. Przedmieście Czudeckie st. 2/20

4. Przedmieście Czudeckie st. 4/22

5. Przedmieście Czudeckie st. 6/24

6. Pstrągowa st. 4/29
7. Pstrągowa st. 6/31
8. Pstrągowa st. 15/40
9. Wyżne st. 2/48
10. Wyżne st. 4/50
11. Zaborów st. 2/56

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) do zadań własnych gminy należą sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ponadto art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r., poz. 1292 ze zm.) nakłada na gminę obowiązek sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawowym celem opracowania programu opieki nad zabytkami jest określenie zasadniczych kierunków działań oraz kluczowych zadań, jakie winny być realizowane dla poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Czudec, dla zabezpieczenia śladów przeszłości. Program ma określić stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami – wskazywać zadania konieczne do wykonania, ale też sugerować sposoby ich realizacji. Ma służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących wspierania, inicjowania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniać i promować dziedzictwo kulturowe.

Przyjęcie programu opieki nad zabytkami umożliwi samorządowi gminy wykonywanie zadań własnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W związku z powyższym uznaje się za zasadne przyjęcie przedmiotowej uchwały.

Wójt Gminy

Andrzej Ślipski